

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
ÇOCUKLARIN SUÇA SÜRÜKLENMESİNE YOL AÇAN NEDENLERİN TÜM BOYUTLARIYLA İNCELENEREK
KORUYUCU VE ÖNLEYİCİ MEKANİZMALAR GELİŞTİRİLMESİ İLE ÇOCUKLARIN TOPLUMSAL YAŞAMA ETKİN
KATILIMLARININ SAĞLANMASI İÇİN YAPILMASI GEREKENLERİN BELİRLENMESİ AMACIYLA KURULAN
MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU
(10/1912, 3375, 3376, 3377, 3378, 3379)
TUTANAK DERGİSİ

5'inci Toplantı
15 Ocak 2026 Perşembe

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde yer alan ve kâtip üyeler tarafından okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İÇİNDEKİLER

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Müşerref Pervin Tuba Durgut'un, Komisyonun bugünkü gündeminde yer alan konulara, dinlenecek kişi ve kuruluşlara, yapılacak sunumlara ve Miraç Kandili'ni tebrik ettiğine ilişkin açıklaması

III.- AÇIKLAMALAR

1.- Manisa Milletvekili Selma Aliye Kava'ın, dinlenilmek üzere Komisyona davet edilen kişi ve kuruluşlara ilişkin açıklaması

2.- Yeşilay Yönetim Kurulu Üyesi Doktor Şeyma Halaç'ın, Genel Başkanlarının rahatsızlığından ötürü toplantıya katılamamasına, Yeşilay'ın yürüttüğü çalışmalara ve Yeşilay olarak yapacakları sunuma ilişkin açıklaması

IV.- SUNUMLAR

1.- Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü Başkanı Profesör Doktor Miraç Burak Gönültaş'ın, çocuk suçluluğunun önlenmesi ve müdahaleler üzerine yaklaşımlar, Türkiye'de çocuk suçluluğu üzerine önemli bir çalışma, çocuk suçluluğunun tanımı, çocuk suçluluğundaki gelişim basamakları, önleyici programların ve müdahalelerin önemi ve gerekliliği, dünyadaki ve ülkemizdeki program örnekleri, Yaşam Koçlarıyla Umut Yıldızı Projesi, önleme programlarının etkinliğini artıran ve azaltan unsurlar ve önleme adına yapılabilecekler hakkında sunumu

2.- Yeşilay Akademi Direktörü Hakan Çetin'in, bağımlılık ve suçun ortak yönleri, bağımlılık ve suça ilişkin ulusal ve uluslararası çalışmalar, ergenlikte suça sürüklenme, Yeşilay'ın yaptığı çalışmalar ve bu çalışmaların geliştirilmesine ilişkin önerileri hakkında sunumu

V.- MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONLARI

A) Görüşmeler

1.- Profesör Doktor Miraç Burak Gönültaş ve Yeşilay Akademi Direktörü Hakan Çetin tarafından yapılan sunumlara ilişkin görüşme

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
ÇOCUKLARIN SUÇA SÜRÜKLENMESİNE YOL AÇAN NEDENLERİN TÜM BOYUTLARIYLA İNCELENEREK KORUYUCU VE
ÖNLEYİCİ MEKANİZMALAR GELİŞTİRİLMESİ İLE ÇOCUKLARIN TOPLUMSAL YAŞAMA ETKİN KATILIMLARININ
SAĞLANMASI İÇİN YAPILMASI GEREKENLERİN BELİRLENMESİ AMACIYLA KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI
KOMİSYONU

(10/1912, 3375, 3376, 3377, 3378, 3379)

-----0-----

5'inci Toplantı
15 Ocak 2026 Perşembe

-----0-----

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Çocukların Suça Sürüklenmesine Yol Açan Nedenlerin Tüm Boyutlarıyla İncelenerek Koruyucu ve Önleyici Mekanizmalar Geliştirilmesi ile Çocukların Toplumsal Yaşama Etkin Katılımlarının Sağlanması İçin Yapılması Gerekenlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu saat 13.35'te açıldı.

Komisyon Başkanı Müşerref Pervin Tuba Durgut, Komisyonun bugünkü gündeminde yer alan konulara, dinlenecek kişi ve kuruluşlara, yapılacak sunumlara ve Miraç Kandili'ni tebrik ettiğine ilişkin açıklama yaptı.

Manisa Milletvekili Selma Aliye Kavaf, dinlenilmek üzere Komisyona davet edilen kişi ve kuruluşlara, Yeşilay Yönetim Kurulu Üyesi Doktor Şeyma Halaç, Genel Başkanlarının rahatsızlığından ötürü toplantıya katılamamasına, Yeşilay'ın yürüttüğü çalışmalara ve Yeşilay olarak yapacakları sunuma, ilişkin açıklama yaptı.

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü Başkanı Profesör Doktor Miraç Burak Gönültaş tarafından, çocuk suçluluğunun önlenmesi ve müdahaleler üzerine yaklaşımlar, Türkiye'de çocuk suçluluğu üzerine önemli bir çalışma, çocuk suçluluğunun tanımı, çocuk suçluluğundaki gelişim basamakları, önleyici programların ve müdahalelerin önemi ve gerekliliği, dünyadaki ve ülkemizdeki program örnekleri, Yaşam Koçlarıyla Umut Yıldızı Projesi, önleme programlarının etkinliğini artıran ve azaltan unsurlar ve önleme adına yapılabilecekler,

Yeşilay Akademi Direktörü Hakan Çetin tarafından, bağımlılık ve suçun ortak yönleri, bağımlılık ve suça ilişkin ulusal ve uluslararası çalışmalar, ergenlikte suça sürüklenme, Yeşilay'ın yaptığı çalışmalar ve bu çalışmaların geliştirilmesine ilişkin önerileri,

Hakkında sunum yapıldı.

Profesör Doktor Miraç Burak Gönültaş ve Yeşilay Akademi Direktörü Hakan Çetin tarafından yapılan sunumlara ilişkin görüşme yapıldı.

Komisyon gündeminde görülecek başka konu bulunmadığından, saat 16.01'de toplantıya son verildi.

15 Ocak 2026 Perşembe

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 13.35

BAŞKAN: Müşerref Pervin Tuba DURGUT (İstanbul)

BAŞKAN VEKİLİ: Mustafa KÖSE (Antalya)

SÖZCÜ: Ümmügülşen ÖZTÜRK (İstanbul)

KÂTİP: Naci ŞANLITÜRK (Ordu)

----- 0 -----

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Komisyonumuzun değerli üyeleri, sayın akademisyenlerimiz, değerli basın mensupları; hepiniz hoş geldiniz.

Çocukların Suça Sürüklenmesine Yol Açan Nedenlerin Tüm Boyutlarıyla İncelenerek Koruyucu ve Önleyici Mekanizmalar Geliştirilmesi ile Çocukların Toplumsal Yaşama Etkin Katılımlarının Sağlanması İçin Yapılması Gerekenlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonumuzun 5'inci Toplantısı için bir aradayız.

Toplantı yeter sayımız vardır, toplantımızı açıyorum.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Müşerref Pervin Tuba Durgut'un, Komisyonun bugünkü gündeminde yer alan konulara, dinlenecek kişi ve kuruluşlara, yapılacak sunumlara ve Miraç Kandili'ni tebrik ettiğine ilişkin açıklaması

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Saygıdeğer Komisyon üyeleri, kıymetli katılımcılar; bugün Komisyonumuzda suça sürüklenen çocuklar meselesini yalnızca adli süreçler üzerinden değil risk faktörleri, önleyici mekanizmalar ve etkili müdahale modelleri çerçevesinde ele almak üzere bir araya gelmiş bulunuyoruz. Özellikle madde bağımlılığı ile suça sürüklenme arasındaki güçlü ilişki, bu alanın hem sahaya hem de bilimsel kanıta dayalı biçimde değerlendirilmesini zorunlu kılmaktadır. Bu kapsamda, ülkemizde bağımlılıkla mücadele alanında uzun yıllardır önleyici, koruyucu ve iyileştirici çalışmalarıyla önemli bir rol üstlenen Türkiye Yeşilay Cemiyetini Komisyonumuzda dinleyeceğiz. Daha önce yönetim kurulunda bulunmaktan onur duyduğum bu köklü kurumun sahadan gelen deneyimi ve uygulama birikiminin Komisyon çalışmalarımıza değerli katkılar sunacağına inanıyorum. Yeşilay Yönetim Kurulu Üyesi Şeyma Halaç ve beraberindeki heyet tarafından gerçekleştirilecek ilk sunumda... Burada şunu da belirtmek isterim, aslında Türkiye Yeşilay Cemiyetinden Yeşilay Cemiyeti Genel Başkanı Sayın Mehmet Dinç katılım gösterecekti fakat çok rahatsızlandığı için, ani gelişen bir şekilde, maalesef katılamadı, vekâleten kıymetli Yönetim Kurulu Üyesi ve heyetiyle birlikte katılım sağlayacak.

İlk sunumda Yeşilay Danışmanlık Merkezi (YEDAM) deneyimi, suça sürüklenen çocuklar açısından bir risk faktörü olarak madde bağımlılığı bağlamında ele alınacaktır. Özellikle suça sürüklenme geçmişi bulunan danışanların hikâyeleri üzerinden madde kullanımının riskleri nasıl artırdığı ve bu döngünün hangi müdahalelerle kırılabildiğine ilişkin değerlendirmelerin Komisyonumuz açısından son derece öğretici olacağını düşünüyoruz. Yine, Yeşilay tarafından yürütülen Türkiye Bağımlılıkla Mücadele (TBM) ve Okul Bazlı Müdahale (OBM) Programlarını okul temelli bağımlılık önleme yaklaşımları çerçevesinde ele alacağız. Burada özellikle kaç çocuğa ulaşıldığı gibi genel istatistiklerin ötesine geçerek bu programın etkililiği, davranış değişikliği üzerindeki etkileri ve önleyici kapasitesi hakkında bilgi edinmeyi önemsiyoruz.

Yine, bu gündemle bağlantılı olarak Komisyonumuzda ayrıca Sivas Cumhuriyet Üniversitesinden davet ettiğimiz, suça sürüklenen çocuklar alanında okul bazlı önleme üzerine doğrudan çalışmaları ve kitabı bulunan Sayın Miraç Burak Gönültaş'ı dinleyeceğiz. Sayın Gönültaş'ın suça sürüklenen çocuklarda madde bağımlılığıyla kesişen risk alanları ile önleme amaçlı müdahaleler ve okul bazlı yaklaşımlar üzerine akademik bir çerçeve sunması konunun daha sağlam bir bilimsel zeminde değerlendirilmesine katkı sağlayacaktır. Ayrıca, Sayın Gönültaş'ın "Çocuk Suçluluğunda Madde Bağımlılığının Rolü ve Çözüm Önerileri Adana Örneği" ve "Çocuk Suçluluğunun Önlenmesi Adına Örnek Bir Proje 'Yaşam Koçlarıyla Umut Yıldızı Projesi'" başlıklı çalışmalarını dinlemenin de faydalı olacağına inanıyorum.

Katılımlarınız için teşekkür ediyorum. Bu arada Miraç Kandili'nizi de tebrik ediyorum. Verimli bir toplantı olmasını diliyorum. Önce hocamızı dinleyeceğiz.

SELMA ALİYE KAVAF (Manisa) - Başkanım...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Fakat sizin bir söz talebiniz var galiba.

Buyurun.

III.- AÇIKLAMALAR

1.- Manisa Milletvekili Selma Aliye Kavaf'ın, dinlenilmek üzere Komisyona davet edilen kişi ve kuruluşlara ilişkin açıklaması

SELMA ALİYE KAVAF (Manisa) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Değerli milletvekilleri, Komisyonumuzun değerli katılımcıları, değerli misafirlerimiz; hoş geldiniz.

Şimdi, 3'üncü Toplantımız değil mi?

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - 5'inci.

SELMA ALİYE KAVAF (Manisa) - Pardon, 5'inci Toplantımız. Evet, bu konuyla ilgili çalışan kurumları, işte akademisyenleri, sivil toplum kuruluşlarının temsilcilerini dinliyoruz, gayet güzel. Ancak burada, bu çağrılan isimlerle ilgili... Adı üzerinde Komisyon,

Mecliste temsil edilen partilerden oluşuyor. Bu konuda muhalefetin de önerebileceği isimleri buraya çağırma konusunda bir tasarrufta bulunulacak mı ya da böyle bir öneriyi sunalım mı size, ne yapalım?

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Sayın Vekilim, şöyle: Biz önerileri aldık, bir havuz oluşturduk. Takdir edersiniz ki havuzdaki herkesi bir anda çağırıyoruz, peyderpey çağırıyoruz. Siz de zamanla göreceksiniz zaten bunu.

SELMA ALİYE KAVAF (Manisa) - Mesela, UNICEF'i ben şahsen dinlemek isterim, "international" bir kurum.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - UNICEF'i çağıracağız elbette ki programımızda var. Aslında, ilk metodoloji toplantısında söylemiştik UNICEF'i de çağıracağımızı. Çok kıymetli akademisyenler, kurumlar, sahada çalışanlar, sivil toplum örgütlerinden gönüllüler; meselenin bütün paydaşlarını çağıracağız ve burada bilimsel bir zeminde tartışacağız inşallah.

Başka bir söz talebi var mıydı acaba? Yoksa kıymetli hocamızı dinleyelim.

Sayın Gönültaş, buyurun.

IV.- SUNUMLAR

1.- Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü Başkanı Profesör Doktor Miraç Burak Gönültaş'ın, çocuk suçluluğunun önlenmesi ve müdahaleler üzerine yaklaşımlar, Türkiye'de çocuk suçluluğu üzerine önemli bir çalışma, çocuk suçluluğunun tanımı, çocuk suçluluğundaki gelişim basamakları, önleyici programların ve müdahalelerin önemi ve gerekliliği, dünyadaki ve ülkemizdeki program örnekleri, Yaşam Koçlarıyla Umud Yıldızı Projesi, önleme programlarının etkinliğini artıran ve azaltan unsurlar ve önleme adına yapılabilecekler hakkında sunumu

SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ SOSYAL HİZMET BÖLÜMÜ BAŞKANI PROF. DR. MİRAC BURAK GÖNÜLTAŞ - Teşekkür ederim.

Saygıdeğer Başkanım, kıymetli vekillerimiz, çok kıymetli hazırun; ben Miraç Burak Gönültaş, sağ olsun Başkanımız tanıttılar. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümünde Bölüm Başkanıyım. Aynı zamanda bir on sene kadar da çocuk suçluluğu, çocuk istismarı, işte cinayet suçları üzerine de soruşturmacı olarak çalıştım. Yaklaşık on senedir de akademinin içerisinde çocuk suçluluğu, kriminoloji, viktimoloji, çocuk istismarı ve ihmali gibi konularla ilgili dersler veriyorum. Bugün de umarım Komisyonumuza katkı sunacak şekilde bilgiler aktarmaya çalışacağım, arz edeceğim. Ben, başta Başkanımız olmak üzere bu imkânı tanıdıkları için de teşekkür ediyorum kendilerine, çok sağ olsunlar.

Bugün anlatacağım konu "çocuk suçluluğunun önlenmesine ve müdahaleler üzerine yaklaşımlar" adı altında olacak; 7 başlıkta, hızlıca yani sıkmadan sizi konuyla alakalı, özellikle önleme noktası çok önemli bir konu olduğu için malumumuz önlemede daha çok projeksiyonu nereye çevirmemiz lazım, nereye odaklanmamız lazım, bu noktalara değinmeye çalışacağım.

Birinci olarak, Türkiye'de çocuk suçluluğu üzerine önemli bir çalışmadan size bahsedeceğim. Akabinde, çocuk suçluluğunun tanımının yeniden yapılması gerektiğini düşünüyoruz akademik çalışmalarımızda, bunu burada anlatmaya çalışacağım ve çocuk suçluluğundaki gelişim basamaklarından bahsedeceğim. Akabinde, üçüncü olarak önleyici programların ve müdahalelerin önemi ve gerekliliğinden bahsedeceğim. Sonrasında da program örneklerinden bahsedeceğim dünyadaki ve ülkemizdeki ve kendimin de yürütücüsü olduğu, Adana'da yapmış olduğumuz Yaşam Koçlarıyla Umud Yıldızı Projesi'nden sizlere bahsedeceğim. Sonrasında da bu önleme programlarının etkinliğini artıran unsurlar ile etkinliğini azaltan durumlar nelerdir, bunlardan bahsedeceğim. Sonrasında da naçizane bir önleme adına neler yapılabilir? Bir perspektif veyahut da naçizane bir şeyler aktarmaya çalışacağım izninizle.

Öncelikle, Türkiye'de çocuk suçluluğu üzerine önemli bir çalışmadan bahsetmek istiyorum. Tabii, bu Komisyona çağrıldığımda bayağı bir kaynak araştırdım; acaba son dönemde ülkemizde yapılmış çocuk suçluluğu üzerine bir çalışma var mı diye. 2017 yılında üçüncü düzey, işte bir proje dâhilinde Uluslararası Öz Bildirim Çocuk Suçluluğu Projesi dâhilinde İstanbul Üniversitesinden bir hocamız İstanbul'da çeşitli katmanlarda, işte okullardan yaklaşık 2.336 çocuktan, gençten 7'nci, 8'inci ve 9'uncu sınıf öğrencilerinden veri toplamışlar. Bunların da genel profiline baktığımızda yarı yarıya erkek çocuğu, kız çocuğu diyebiliriz. İşte, imam-hatip okulları var, meslek liseleri var, diğer okullarımız var ve yüzde 86'sının anne babası birlikte yaşıyor, yüzde 90'ı da belli bir gelir durumuna sahip.

Şimdi, burada iki tane önemli çıktı vardı saygıdeğer Komisyonumuz. Öncelikle, burada düşük aile yani aileye bağlılık durumlarına bakıldı bu gençlerin, çocukların. Bakıldığında şöyle bir durum var: Aileye bağlılık düştükçe çocuklarda okula bağlılığın da düştüğünü bulgulamışlar, istatikselsel olarak anlamlı bulunmuş. Aileye bağlılık düşerken bu çocuklarda, aynı zamanda okuldaki ve mahalledeki algıladıkları sosyal düzensizlik de artıyor. Yine, aileye bağlılık düştükçe sapkın arkadaşlara sahip olma ihtimalleri de artıyor ve yine, aileye bağlılık düştükçe suça karışma düzeyi anlamlı olarak da artıyor.

Yine bir diğer önemli değişken de şuydu: Ebeveyn gözetimi. Çocuklar ebeveynlerini değerlendirmişler, ne kadar gözettiklerine bakmışlar ve bakılan puanlara göre yapıldığında ebeveyn gözetimi düştükçe okula bağlılık da düşüyor çocuklarda. Yine diğer analizlere baktığımızda, ebeveyn gözetimi düştükçe yine okuldaki ve mahalledeki sosyal düzensizlik algısı artıyor. Yine, sapkın arkadaşlara sahip olma ihtimali artıyor ve yine suça karışma düzeyi anlamlı olarak artıyor. Bunu en başa almamın sebebi şu: Açıkçası, çocuk suçluluğuyla ilgili önlemede önemli olarak nereye doğru yönelmemiz gerekir dersek ağırlıklı olarak burada özellikle çocukların ebeveynleriyle olan bağlılık durumu ne kadar güçlendirilebilirse, yine ebeveynlerin çocukları üzerindeki gözetim ve kontrolleri ne kadar artarsa özellikle bu, çocuk suçluluğunun önlenmesinde çok önemli bir faktör çünkü bu çocuklarımızın yani bu yaş grubu çocuklarımızın en büyük problemi akran grupları; etkili bir ebeveyn özellikle olumsuz akran gruplarının yani daha doğrusu akran gruplarının olumsuz etkilerini engellemekte oldukça önemli.

Şimdi, ikinci olarak bahsedeceğim şey de çocuk suçluluğunun yeniden tanımlanması. Şimdi yansıda görmüş olduğunuz şekil, benim derslerde anlattığım, özellikle kriminoloji dersinde çocuk suçluluğu dersinde anlattığım bir şekil, bir yerde yayınlanmadı ama özellikle suçluluğu ve suçluluğun psikososyal boyutunu anlamak açısından yani hukuki alanla, ceza adalet alanıyla psikososyal alanın ilişkisini anlamak açısından bu şekil üzerinden anlatmaya çalışıyoruz. Şu an ortada görmüş olduğumuz yer sosyal alan, bizim şu an bulunduğumuz yer. Biz muhtaç varlıklarız, ihtiyaçlarımız doğrultusunda birlikte yaşıyoruz ve toplumda bize kaynaklar, kurumlar,

işte roller oluşturuyor ve böylelikle biz ihtiyaçlarımızı karşılayabiliyoruz toplum içerisinde. Tabii, toplum... Şunun da farkındayız: İnsan olarak hepimizde olan bir şey bu, yaratılışımızdan olan bir şey var; bizim her zaman birimize zarar verme potansiyelimiz var. Bu potansiyelden dolayı da toplum, normlar, değerler ve kurallar üretiyor ve bu kurallara uymamızı istiyor. İşte, insanlar da bizler de birey olarak, fert olarak bu kurallara ne kadar uyuyabilirsek toplum içerisinde o kadar beşerî özelliklerimizi devam ettirebiliyoruz. İşte, burada toplum eğer bu kurallara uymazsak yani "sapma" adını verdiğimiz bir kapı var orada, görmüşsünüzdür. Sapıcı bir davranışta bulunduğumuzda bizi antisosyal alana yani sosyal alanın dışına çıkartıyor; dışlama yani biz manevi yaptırımlar olarak söylüyoruz, hukukçuların özellikle çok kullandığı bir şeydir, yaptırımlar oluyor. Daha sonrasında bu yaptırımlara bağlı olarak ben kendimi toparlıyorum, ediyorum, ayıplama... İşte, diyorum ki kendimi düzelteyim diyorum, tekrar bu alana dönebiliyorum ama belli kesim insanlar veyahut da çocuklar maalesef, tekrar geri dönemeyebiliyorlar, antisosyal alan içerisinde kalmaya devam ediyorlar. Antisosyal alan içerisinde kaldıkça da başka antisosyallerle karşılaşma ihtimalleri artıyor ve bozulmanın doğasında olan bir şey. Ben yüksek lisansımı da Adli Tıpta yapmıştım. Çürümenin ve bozulmanın doğasında olan bir şey var, çok hızlı bir şekilde başlıyor. Bu, sosyal olarak da böyle maalesef ve antisosyal alanda başka kurallar da olmadığı için yani burayı düzenleyen kurallar olmadığı için de çocukların başka kuralsızlıklarla ve antisosyal davranışlarla, özellikle katmanlı antisosyal davranışlarla karşılaşma ihtimalleri artıyor. İşte, bu durumda kriminal bir davranışta bulunma ihtimali çok daha yükseliyor. İşte, o anda kriminal bir davranışta işlendiğinde ceza, adalet alanı müdahale etmek zorunda kalıyor; işte, polisiye süreçle başlayan savcılık, mahkeme, cezaeviyle sonuçlanan bir süreç.

Şimdi, burada, özellikle alt tarafta bir sosyalizasyon işareti var, bir yol gibi görmüşsünüzdür. Her birimiz, insan olarak bizler doğduğumuzda doğrudan sosyal alan içerisinde olmuyoruz. "Sosyalizasyon" dediğimiz bir süreçten yani ebeveynle birlikte başlayan okul, aile, akrabalarımız, çevremiz, mahallemiz, medyayla birlikte sosyalleşiyoruz. Bu sosyalizasyonun da sağladığı en önemli şey şu: Toplumun sosyal olarak münasebet kurabilmemiz için ürettiği kuralları, değerleri ve normları öğrenmemizi, uygulamamızı sağlamış oluyor. Aslında sosyalizasyonun temel şeyi bu ve bunun için de belli bir biyolojik, psikolojik ve sosyal yetkinliğe kavuşmamızı istiyor, bekliyor yani sosyalizasyonun özetle kattığı şey bu. Peki, mevcut tanımlarda ne var? İşte, "18 yaşından küçük birinin suçluluğu" diye geçiyor, biliyorsunuz, literatürde "gençlik şiddeti" diye geçiyor, Çocuk Koruma Kanunu'nda işte bir tanımımız var ama bu tanım daha çok ceza adalet alanı içerisine girmiş olan çocukları daha çok tanımlıyor. Yine, akademik olarak ünlü kriminologların bazı tanımları var. Onlar da aslında birazcık daha psikososyal tarafı anlatıyorlar ama antisosyal alanı çok fazla anlatmıyorlar. Bundan dolayı yeni bir tanım yapma gerekliliğini... Yani uzun, ben yirmi yıldır bu alan içerisinde olan biri olarak gördüğümde yeni bir tanım yapmanın gerekliliğini hissettim. Peki, yeni tanım yapmak ne işe yarayacak? Öncelikle konunun sınırlarını ve boyutlarını ortaya koyacak bir tanım olması gerektiğini gördük ve yine biyopsikososyal ve hukuki bakış açılarını bir arada görebileceğimiz bir tanım olmasının oldukça önemli olduğunu görmüş olduk. Yine, önleme, erken müdahale ve adli sisteme gelmeden psikososyal yaklaşımları belirlemede bize bir kavramsal çerçeve oluşturabilir mi diye baktık. Onun için 3 tane önemli -nasıl diyelim- sacayağı üzerine kurulu bir tanım olacak. Birincisi, sosyalizasyon problemlerini ortaya koymalı; ikincisi, antisosyal alanın etkisini ortaya koymalı; üçüncüsü de ceza adalet alanının yani çocuk adalet sisteminin önemini ve yerini ortaya koymalı.

Peki, sosyalizasyon problemlerini neler? Az önce anlatmıştım, burayı geçiyorum. Sosyalizasyon problemleri, maalesef, çocuklar sosyalleşemediklerinde ya da bireyler sosyalleşemediklerinde sosyal alan içerisinde bulunma ihtimalleri azalıyor ve daha çok antisosyal davranışlara kayma ihtimalleri artıyor. Antisosyal olansa -zaten çok önemli olan noktası burası- suçluluğa doğru gelişimi hızlandıran noktası burası oluyor. Şimdi, orada bir basamak var, sizler de görmüşsünüzdür, en altta antisosyal davranışlar var. Aslında antisosyal davranışları toplumda herkes yapıyor, bizler de yaptık ama sosyalleşirken artık bu davranışlarımız sosyalleşiyor ama bazı çocuklarda, bazı gençlerde maalesef antisosyal davranışlar daha ciddi boyuta ulaşıyor. Biz buna "yıkıcı bozucu davranışlar" diyoruz değerli hazırun. Literatürde "statüs suçları" diye de geçiyor. Bunların özelliği de şöyle bir şey: Türk Ceza Kanunu'nda bunlar, karşılığında bir cezai yaptırım belirlenmiş davranışlar değil ama ceza yani suç işlemek için önemli hazırlayıcılar bunlar. Bunlar neler? Sık yalan söylemek -en çok karşılaştığımız- yine otoriteyle çatışma, evde anne-babayla çatışma, okulda öğretmenle, okul idaresiyle çatışma, yine evden ve okuldan kaçma, yine gece geç saatlere kadar, on ikiye kadar, bire kadar ya da çocuk on üç-on dört saat dışarıda ama anne-baba takibinde değil, madde kullanımı gibi durumları da biz "statüs" yani yıkıcı bozucu davranışlar olarak görüyoruz ve yıkıcı bozucu davranışların en önemli özelliği şu: Maalesef, suçlara çok iyi hazırlayıcı -bir staj yapma ortamı gibi diyebiliriz- antisosyal davranışlardır.

Şimdi, buradaki şekilde dünyada kullanılan, çocuk suçlunun gelişim basamakları olarak kullandığımız bir piramittir. Fark ettiyseniz 2 tane piramit iç içe. Küçük piramitte az önceki anlatmış olduğum antisosyal davranışları anlatılıyor Sayın Başkanım. Burada antisosyal davranışlara müdahale edilmediğinde çocuk o piramidin en üst tarafına kadar geliyor yani az önceki otorite tanımamazlık, hani "yıkıcı bozucu davranışlar" demiştik ya, orası. İşte o yıkıcı bozucu davranışların şöyle problemi var: Eğer burada müdahale edilmezse bu durumda çocuk maalesef üstteki piramidin ya sağından ya da solundan; sağındaki kapalı aşama dediğimiz, daha çok mal varlığına yönelik suçlarla devam eden kapalı aşama, daha psikososyal, arka planı daha sıkıntılı olan bir süreçten yukarıya doğru ilerleyebiliyor veyahut da sol taraftan daha çok "violent crimes" dediğimiz yani şiddet suçları, hani kavga dövüş, işte akran zorbalığıyla birlikte devam eden süreçten yukarıya doğru ilerleyebiliyor. İşte biz, polisiye aşamaya gelmiş olan bir çocuğu ancak hani şu alttaki piramitle üstteki piramidin birleştiği yukardaki yer var ya, orada fark edebiliyoruz. Hani diyorlar ya "buz dağının görünmeyen yüzü." Aslında buz dağının görünmeyen yüzü -şurada göstermek istiyorum- şu kısım olmuş oluyor yani şurası. Biz buraları fark edip eğer buralara müdahale edebilirsek yani önlemede, özellikle tanım için bu anlamda, tanım yapmada bu anlamda bu kısım oldukça önemli olduğu için birazcık daha üzerine vurgu yapmak istedim.

Çocuk adalet sistemini de şimdi burada şey yapmayacağım çünkü bir önceki toplantıda galiba bu konuşulmuş, onun için burayı geçiyorum. Ve çocuk suçluluğu nedir bu manada? Çocuk suçluluğunu şu anlamda şöyle tanımlayabiliriz: Bir çocuktaki sosyalizasyon problemleri sonucu ortaya çıkan antisosyal eğilimlerin yıkıcı bozucu bir hâle gelerek illegal bir duruma dönüşmesi yani o kapiya gelmesi ve buna çocuk adalet sisteminin müdahalesinin gerçekleştirilmesidir. Eğer çocuk suçluluğunu bu şekilde tanımlayabilirsek böylelikle hem biyopsikososyal hem de hukuki süreçlerini daha iyi anlamamızı ve kavramize etmemizi sağlayacak.

Şöyle bir konsept kurduk: Mesela, bakın, en üstte bir örnek var: Komşusunun bahçesinden meyve aşırın bir çocuk. Bu hepimizin yapabileceği bir şey, yaptığımız bir şey, hoş görülen de bir şey yani buna kimse kızmaz ama bu çocuk bunu sürekli hâle getiriyorsa, ağaçlara zarar verecek noktaya geliyorsa, başka insanların bahçelerine de artık dadanıyorsa artık burada deniyor ki: "Ya, bu birazcık yaramazlığı geçti, buna artık polis müdahalesi gerekiyor." İşte, alttaki tanımda ve alttaki konseptte de öyle. Komşusunun bahçesinden meyve aşırın bir çocuğun durumu bir sosyalizasyon problemi olabilir. Bunu sürekli hâle getirmesi, artık suçluluğa doğru gelişen bir durum var, artık zarar verir hâle geliyor ve bu noktada artık, çocuk adalet sisteminin müdahalesi gerekli oluyor. Peki, ne katkı sunacak bu tanım? Öncelikle, psikososyal perspektifin gelişmesine katkı sunacak çünkü çocuk suçluluğuyla ilgili konularda daha çok ceza adalet sistemini konuşuyoruz ama ceza adalet sisteminin öncesinde o psikososyal alanın nasıl olması gerekiyor? Bu kısımda özellikle bu tanımla birlikte bu konsepti de kurmuş oluyoruz.

Yine, burada önemli noktalardan bir tanesi de şu: Antisozyal alan açısında, naçizane Sayın Başkanım, yeni bir teşkilatlanmanın gerekliliğini biz alanda çalışan kişiler olarak görmeye başladık. Ben, tabii, burada böyle haddimi aşarak "sosyalizasyon bakanlığı" dedim buna ama farklı bir teşkilatlanma da olabilir. Adalet, Aile ve Sosyal Hizmetler, Millî Eğitim ve İçişleri Bakanlığının, özellikle bu tarz konularla ilgili noktalarını devredeceği, birazcık daha -en sonda söyleyecektim ama- gönüllülük ve toplumsal şeylerin çok daha fazla katkı sunabileceği yeni bir teşkilatlanma alanına ihtiyaç olduğunu naçizane görüyorum.

Peki, üçüncü olarak ne var? Önleyici programların ve müdahalelerin önemi ve gerekliliği. Şimdi gençlik şiddetinin şöyle bir problem var: Gençleri marjinalleştiren bir durum var yani karşımıza marjinalleşmiş, işte, zarar veren, çok değişik davranışlarda, tavırlarda bulunan gençlerle karşılaşıyoruz. Bakıyoruz ki geçmişinde gençlik şiddeti var. Yine onları suça hazırlayan en önemli problemlerden bir tanesi bu, suça hazırlanma durumları oluyor. Yine, fiziksel, zihinsel ve sosyal sağlıkların da üzerinde çok ciddi sonuçları var. Malumunuz çocuk suçluluğu 16-18 yaşında daha çok yoğunlaşıyor, aynı zamanda çocuk mağduriyetinin de en fazla yoğunlaştığı yaş grubu çünkü bu yaş grubu çocuklar başka suçlularla etkileştikleri için onların mağdur olma ihtimalleri de artıyor.

Bu anlamda özellikle yine önemli noktalarından bir tanesi "Suç geçmiş, genel olarak yeniden suç işleme olasılığının önemli bir göstergesidir." diyor, literatürde geçen bir durum, buraya aktarmak istedim.

Yine, önemli noktalardan bir tanesi de şu: Ceza adalet sistemi çok önemli görevler yapıyor, çocuk adalet sistemi ama çok önemli iki riski var; birincisi şu: Damgalanma riski var çocuğumuzun. Ben şimdi burada anlatacağım, hatta programlarda şu bile tavsiye ediliyor: "Aman ha aman, çocuk suçluluğu programı demeyin, çocuk suçluluğu projesi demeyin." Niye? Çünkü oraya katılan bir çocuk şöyle: "Zaten, bu suçluymuş." Otomatik olarak bu damgayla karşılaşma ihtimali olabiliyor ve bu damgalanma sebebiyle de sosyal hayatta etkileşime girmekte zorlanabiliyor.

İkinci en büyük problem de şu Başkanım: Ceza adalet sistemi içerisine girdiğinde çocuk başka suçlularla karşılaşma ihtimali var ve başka suçlularla karşılaşmasını istemiyoruz; hem onlarla network oluşmasına sebebiyet verebilir hem de yeni suçlar öğrenmesine sebebiyet verebilir.

Yine, önemli noktalarından bir tanesi şu: Suçun kökleri ailede yatıyor; çatışma ve ihmal en güçlü tetikleyiciler. Dünyadaki hemen hemen tüm çalışmaları şöyle bir gözden geçirdiğimde şunu fark ettim: Çocuk suçluların arka planında iki büyük problem var; birincisi aile içi çatışma ve aile fonksiyonlarındaki bozukluklar -ki zaten Komisyonumuz da bunun farkında- ve ihmal ve kötü muamele olduğunu görüyoruz. Tam tersine, suça karışmayan çocuklarda da gördüğümüz en büyük şey şu: Yüksek akademik başarı, özellikle eğitime devam etmek ve yüksek akademik başarı oldukça önemli ve güçlü ebeveyn ilişkileri çocukların suçluluğa karışma ihtimallerini düşürüyor.

Peki, müdahaleler nereye yoğunlaşmalı? Aile temelli müdahaleler ve topluluk temelli müdahaleler, özellikle okul temelli müdahalelerin dünyadaki baktığımız örneklerinde en başarılı müdahaleler olduğunu görüyoruz.

Yine, burada aileler nasıl güçlendirilmeli? Özellikle gözetim ve denetim becerilerinin artırılması, arkadaş çevrelerini tanıyan aileler, yine çocukların aktivitelerinden haberdar olan aileler. Bunlar aynı zamanda bizim önleme çalışmalarında nereye projekte edeceğimizi, odaklanacağımızı da gösteriyor. Genellikle böyle ailelerin çocuklarının suça karışma ihtimalleri oldukça azalıyor.

Yine, şuna baktım: Kanıtlanmış sonuçlar üzerinden baktığımda, özellikle önleyici programların suç oranlarının azaltılmasında önemli katkıları olmuş bir çalışmada yüzde 13'lük bir azalmayı yakalamış. Yine, bir çalışmada da özellikle suç tekrarında bulunan çocuklar istatistiksel olarak bakıldığında, özellikle suçluluk durumlarının azalmasına yardımcı olmuş bu önleyici programlar. Burada çok önemli nokta şu: Önleme, gerçekten çok çalışmayı gerektiren, projeler gerektiren, yetkin profesyonellerin çalışmasını gerektiren, biraz para harcamayı gerektiren bir yer ama şöyle baktığımızda: Suçun neticesinde ortaya çıkan hapisane maliyeti, tazminatlar, tedavi giderleri, mağdurların yaşadıkları ızdırapları görünce bu tarafa daha fazla yoğunlaşmamız gerektiğini naçizane tavsiye edebilirim.

Peki, program örneklerinden size biraz kısaca bahsetmek isterim ve akabinde de Yaşam Koçlarıyla Umut Yıldızı Projesi'nden bahsetmek isterim: Öncelikle çocuk suçluluğu konusu küresel bir sorun, sadece bizim ülkemize mahsus bir şey değil; Avrupa'da da gelişmiş ülkelerde de orta hâlli ülkelerde de çalışmalardan buraya almaya çalıştım. Üç ana odakta toplandığını gördüm çalışmaların; genellikle okul odaklı müdahaleler çok fazla var, sonrasında aile ve birey temelli sistemler ve bunun üzerine odaklanan çalışmalar var. Yine caydırıcılık modelleri ve sınırları olduğunu gördüm.

Ukrayna'da yapılan bir çalışmaya denk geldim. Orada polis içerisinde bir birim var, onlar çalışıyorlar; alandan uzman kişiler var, bir ekip oluşturmuşlar; yaptıkları çalışma neticesinde çocuklardaki şiddet davranışlarında düşüş olduğunu bulmuşlar.

Yine ABD'de de "barışçıl yollarla cevap verme" diye bir çalışma gördüm, okul içerisinde yapılıyor. Özellikle ahlaki değerleri geliştirme ve grup çalışmaları yaparak özellikle çocuklardaki şiddet durumunu, kendini ifade etme, öfkeyi işte yönetme gibi eğitimler veriyor. Yine ABD'de de "Reconnecting Youth" programı var. Yine ABD'de de "Smart Talk" programı var, "Smart Talk" diye geçiyor, öfke yönetimi üzerine okullarda görmüş olduğum.

Yine, bir çalışmada gördüm. ABD'de "FAYS" dedikleri -FAYS diye kısaltması olan- Aile ve Gençlik Başarısı Programı en başarılı program olarak değerlendirilmiş bir çalışmada. Burada da şöyle bir şey yapıyorlar: Bire bir koçluk yapıyorlar Sayın Başkanım yani şiddete karışan, suça karışmış olan çocuklara bire bir koçluk hizmeti veriyorlar.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Gönüllüler mi yapıyor Hocam yoksa okulun hocalarından mı?

SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ SOSYAL HİZMET BÖLÜMÜ BAŞKANI PROF. DR. MİRAC BURAK GÖNÜLTAŞ - Evet, gönüllüler de var, bununla alakalı profesyoneller de var ama ağırlıklı olarak gönüllüler yapıyor Sayın Başkanım.

Bunlar, özellikle ailelere danışmanlık, grup danışmanlığı ve kriz müdahalesi de yapıyorlar ve ABD'de de en başarılı program olarak belirtilmiş.

Yine, Latin Amerika'da yapılan çalışmalar var. Malumunuz Latin Amerika cinayet suç oranlarının, şiddet oranlarının en yüksek olduğu bir yer. Orada da özellikle okul saatlerini uzatarak bir çalışma yapmışlar Sayın Başkanım. Orada da o özellikle okul saatlerinin uzatılması ve boş zamanların değerlendirilmesi üzerinden yapılan çalışmalarda şiddet vakalarında azalmayı tespit etmişler.

Yine, çok ilginç bir çalışma da Kanada'da var. "Korkutarak Yola Getirme" projenin ismi. Şöyle yapıyorlar: Suça karışan çocukları yetişkin cezaevlerine götürüyorlar ve ortamı görmelerini sağlıyorlar ama yaptıkları analizlerde bakılmış ki başarılı bir program olmadığı görülmüş çünkü bu deneyimde, korku ve caydırıcılığın özellikle olumlu rol modeller ve beceri kazandırmada çok etkili olmadığı görülmüş yani öyle yapmışlar, demişler ki: "Suç işliyorsunuz, bakın ileride böyle olacaksınız." deyip cezaevine götürmüşler ama bunun faydalı olmadığı görülmüş.

Türkiye'de de bizim -ben Adana'da çalışırken- Adana'da yapmış olduğumuz Yaşam Koçlarıyla Umut Yıldızı Projesi idi; yaş aralığı 16-18 yaştı. Gerçekten çok zor bir gruptu yani birkaçı suç işlemiş, bir de içinde madde bağımlısı olan çocuklarımız da vardı. Daha küçük bir grupla çalışmak istedik ama proje biraz popülerleşince 120 kişilik bir gruba çıktı. Çalışmamızı yaptık. Öncelikle bir yöntem belirledik, tabii ki akademik olarak öncelikle "Hangi grup çocukları alacağız?" diye bir profil analizi yapıp bu çocuklara tek tek teklif ettik, çocukları ikna ettik, ailelerini de ikna ettik ama burada yaptığımız, diğer projelerde olmayan farklı bir şey vardı; yaşam koçlarıydı. Onu da şöyle yaptık: Bu projede özellikle çocuk polisi arkadaşlarımızı, toplum destekli polis arkadaşlarımızı her bir çocuğa yaşam koçu olarak belirledik. Bu arkadaşlarımıza, bu personellerimize de yaşam koçluğu eğitimi verdik; özellikle olumlu rol model olma, iç kontrol gelişimi, suç fikrine karşı nasıl direnmeliler. Yani aslında biraz şunu fark etmiştik: Bu çocuklarda sosyalizasyon problemleri var. Yani şöyle düşünün: Bir küvette delikler var, su hiçbir şekilde durmuyor, o delikleri kapatabilecek şekilde yaşam koçluğu yapmalarını istedik arkadaşlarımızdan ve takip etmelerini istedik.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Hocam, çok affedersiniz. Bu 120 kişiye nasıl ulaştınız? Yani okul çocuğu olmadıkları için soruyorum.

SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ SOSYAL HİZMET BÖLÜMÜ BAŞKANI PROF. DR. MİRAC BURAK GÖNÜLTAŞ - Evet Başkanım.

Başkanım şöyle oldu: Suç kayıtlarına baktık, suç kayıtlarından yaş gruplarını çıkardık, bir ya da iki suça karışmış olan -kronikleşmiş değil de- yaklaşık 385 çocuğa kadar indi; bu 385 çocukla tek tek görüşüp, sosyal inceleme raporlarını çıkartıp ailelerinin onayını aldıktan sonra bu gruba 120 kişiyi dâhil etmiş olduk.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Çok teşekkür ederim.

EROL KELEŞ (Elâzığ) - Peki, homojen mi yani hangi suçlar?

SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ SOSYAL HİZMET BÖLÜMÜ BAŞKANI PROF. DR. MİRAC BURAK GÖNÜLTAŞ - Ağırlıklı olarak mal varlığına yönelik suçlar vardı Sayın Vekilim. Terör suçları...

EROL KELEŞ (Elâzığ) - Aynı grup içerisinde farklı suçlarla bu çalışmayı yapmak...

SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ SOSYAL HİZMET BÖLÜMÜ BAŞKANI PROF. DR. MİRAC BURAK GÖNÜLTAŞ - Evet, Sayın Vekilim, zaten etkisiz olan noktalardan bir tanesinde onu söyleyecektim burada. Biz o sıkıntı yaşadık yani orada tecrübe etmiş olduk daha doğrusu Sayın Başkanım. Farklı suç tiplerinden olan, farklı networklerden olan çocukları aldığımızda, özellikle büyük grupları yönetmekte çok zorlandık.

Bunlara bu arada bir vakıf aracılığıyla, iş edindirme vakfı yani bir meslek vakfı aracılığıyla da mobilyacılık, elektrik tesisatçılığı gibi o an piyasada çok iş bulma kolaylığı olan işlerden eğitimler verildi. Bu eğitimlerde de bitirmek şartı aradık ve sertifika almalarını sağladık. Tabii, bu süre zarfında da eğitimler dışında da kültürel etkinlikleri, sportif faaliyetleri ve bilinçlendirme ve sağlık çalışmalarını yapmaya çalıştık. Özellikle madde bağımlısı çocukların tedavisini bizzat takip etmeye çalıştık. Neticede şöyle bir durum ortaya çıktı: 105 çocukla bitirebildik, 15 çocuğumuz ayrıldı. Bu çocuklarımızdan 65 çocuğu sivil toplum örgütleri ve özellikle meslek odaları vasıtasıyla işlere yerleştirdik ama 65 çocuk devamlılığı sağlayabildi, yüzde 55'lik bir başarı oluştu.

Tabii, altı aylık veya dokuz aylık süreçte yani proje bittikten sonra suç kayıtlarına yeniden baktık proje kapsamında; sadece suça karışan çocuk sayısının 15 olduğunu gördük. Yüzde 85'inin suça karışmadığını gördük.

Tabii, bu biraz daha yerel bazlı bir çalışmaydı. Daha sonrasında Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığımız bu projeyi ulusal hâle getirdi. Bu projeyi de burada anlatmak istedim ama az önce sayın vekilimizin bahsettiği konu, bizim de projede yaşadığımız en büyük zorluklardan bir tanesi idi.

Peki, çocuk suçluluğunu önlemeye yönelik programların etkinliğini artıran etkenler neler? İncelemiş olduğum önleyici programlarda genel olarak bu programları değerlendiren çalışmalara baktım ve burada özellikle hangi noktalar bu projeleri etkili hâle getirmişti, bunlardan birazcık bahsetmek istiyorum size.

Özellikle bütüncül yaklaşım içeren projeler ve müdahaleler daha başarılı idi. "Multimodal format" diyorlar buna yani özellikle aileye, okula ve topluma yönelik olan projeler daha başarılı olmuş. Yine, teorik zemini, bilimsel bir zemini olan, özellikle suç davranışını açıklayan teoriler üzerinden, işte ekosistem perspektifi üzerinden hareket ederek doğrudan suçun kaynağına giderek yani suçun sebebi olabilecek kaynağa giderek yapılan çalışmalar başarılı olmuş.

Yine, kanıta dayalılık... Özellikle stratejiler belirlenirken somut araştırma sonuçlarına ve bilimsel kanıtlara dayandırılan projelerin daha başarılı olduğunu gördük.

Yine, özellikle burada odak birey ve aile üzerinden olursa çok daha başarılı oluyor. Bazı çalışmalar... Biz de Adana'da işte bu çocukları bir araya getirip akran gruplarla çalışma yapmak istedik ama o hatayı biz de gördük; birbirlerine öğretici duruma gelebiliyorlar, maalesef böyle bir durumla karşı karşıya kalabiliyoruz. Onun için, özellikle bir çalışmada şöyle bir vurgu vardı, bu çok

önemliydi: Aile ve birey odaklı formatlar, özellikle akran gruplarının olumsuz pekiştirme riskini ortadan kaldırıyor. Yani, genellikle hep böyle odak çalışmaları, grup çalışmalarına yoğunlaşmak istiyorlar, bazen görüyorum yerel çalışmaları ama bu bazen ters tepebiliyor.

Yine, psikolojik destek içermeyen programların etkinliği maalesef yetersiz kalıyor. Özellikle risk odaklı yaklaşım çok önemli. Riskleri anlaşılmadan yani risk durumları tespit edilmeden, düşük riskli çocuğa yoğun program, işte yüksek riskli çocuğa az programlar da maalesef başarılı olmuyor.

Yine, dinamik faktörlere odaklanma burada çok önemli. Özellikle suç davranışına yol açan bilişsel çarpıtmalar, zayıf ebeveynlik becerileri ve olumsuz arkadaş ortamı; özellikle buraya müdahaleler yapılırsa çok daha iyi neticeler alınabiliyor.

Yine, çok önemli vurgulardan bir tanesi şuydu: Bu çocuklarla yapılacak çalışmaların, Başkanım, bilişsel davranışçı terapi odaklı olması yani psikolojik teoriler odaklı olması daha faydalı oluyor. Özellikle müdahaleler ne kadar davranış odaklı olursa özellikle davranış değişikliğine o kadar katkı sağlamış oluyor.

Ekosistem olarak da baktığımızda yine toplum düzeyinde toplumu katabilirsek, mahalleyi, etrafı... Çünkü buradaki çok önemli nokta -göze benzemesinin sebebi de o şekilde- şu: Sosyal kontrolü ne kadar artırabilsek çocuğun üzerinde yani okulda öğretmenimiz, işte evde anne veya baba ya da ebeveyn, işte mahallede bir büyük, bir akraba, bir muhtar, ne kadar fazla takip eden kişi varsa o kadar antisosyal davranışın ortaya çıkma ihtimali azalıyor.

Yine, okul düzeyinde sosyal beceri ve zorbalığı önleme programlarının faydalı olduğu ortaya çıkmış. Yine, rol modeller içerisinde de az önce Başkanım, sizin de şey yaptığınız mentörler ve rehberler yani doğrudan bire bir yaşam koşullarından kastımız da oydu. Yaşanmış deneyime sahip olan kişiler de bu çalışmalara katılmışlar. Özellikle mentörler ve rehberler eşliğinde yapılan çalışmalar da faydalı olmuş.

Yine, Dünya Sağlık Örgütü bir çalışma yapmış, bu çalışmaları bir derlemiş, meta-analiz yapmışlar. Yaptıkları şey de şu var: Ne kadar toplum düzeyinde ise bu çalışmalar o kadar başarılı oluyor.

Yine, Latin Amerika'da yapılan çalışmanın da bulgularında vardı. Çok bileşenli toplum temelli müdahaleler özellikle şiddet olaylarında somut azalmalara yardımcı oluyor.

Yine, okul temelli programlarda da -Başkanım, bunu özellikle vurgulamak istiyorum- burada öğretmenlerimiz tabii ki çok önemli, pedagojik şeyler. Burada eğitimden arkadaşlarımız da var, alanlarıyla ilgili çok önemli katkılar sunuyorlar ama sosyalizasyon gerçekten özel uzmanlık gerektiren bir alan. Belki Yeşilaydaki buradaki meslektaşlarımız da takdir edeceklerdir. Özellikle sosyal hizmet uzmanı, psikolog gibi sosyal pedagojiye odaklanmış profesyonellerin de okullarda olması ve bunları yürütmesi oldukça faydalı oluyor. Özellikle burada, özellikle bu grubun yoğunlaşacağı şey okullarda, başlı başına bir kere bir akran zorbalığını önlemek, psikososyal uyum ve sosyal beceri geliştirme.

Mesela, Başkanım, buraya çok önemli bir bulgu aldım. Hollanda'da bir çalışma yapılmış spor programları üzerine. Yani etkinlikler, bu suça karışan çocuklarla ilgili etkinlikler bizde de çok oluyordu; işte futbol takımları kuralım, bilmem ne yapalım diye. Şimdi şöyle bir şey çıkmış ortaya: Spor temelli programların etkisi, maalesef, spor dışı güçlü pedagojik bileşenler içermiyorsa...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - İçermiyorsa...

SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ SOSYAL HİZMET BÖLÜMÜ BAŞKANI PROF. DR. MİRAÇ BURAK GÖNÜLTAŞ - Evet, içermiyorsa Başkanım, sadece boş zaman değerlendirmeye sınırlı kalıyor ve kazanılan disiplin eğer günlük yaşama aktarılamıyorsa maalesef sadece boş zaman değerlendirmeye kalıyor. Belki de bizim özellikle projeksiyonu nereye yönlendirmemiz gerektiği konusunda da önemli bir katkı sunabilir.

Yine, psikoloji, sosyal hizmet, eğitim, polis gibi alanda çalışan insanların bir arada çalıştığı multidisipliner ekiplerin özellikle doğrudan bu alanla çalışması oldukça önemli katkılar sunuyor.

nunla alakalı iki tane de örnek buldum; biri Amerika'da, biri İngiltere'de. İngiltere'deki "Youth Offending Teams"ler var. Başlı başına direkt bu konularla alakalı olarak Amerika'da da "Gençlik Şiddetini Önleme Profesyonelleri" var. Bu iki grup da multidisipliner alanlardan geliyorlar. Yaptıkları iş şu: Risk ve ihtiyaç değerlendirmeleri yapıyorlar. Riskli durumlarda olan çocuklara, daha riskli olanlara daha yoğun programlar, daha düşük riskli olanlara da daha düşük programlar uyguluyorlar. Bireysel ve aile çalışmaları yapıyorlar, hem bireysel çalışma hem aile çalışmaları yapıyorlar. Mesela, ABD'deki şey şu: Mesela çocuk grupları arasında, çeteler arasında kavga olmuş; çeteleri bir araya getirip, onlarla konuşup ara buluculuk yapıyorlar mesela; "Ya yapmayın, kavga etmeyin, işte böyle olmaz." gibi ve çok da başarılı sonuçlar elde etmişler.

Bu bağlamda program, ne kadar bilimsel şeye sadakat gösterirse, erken ve sürekli müdahale ne kadar olursa ve sürekli gelişim gösterirse projeler o kadar başarılı oluyor. Bu anlamda, özellikle erken başlangıç çok önemli Başkanım. Özellikle sorunlar kemikleşmeden çocuk gelişiminin ilk yıllarına kadar çocuk suçlarını önleme programlarının gitmesi gerektiğini biz literatürde görüyoruz yani 7-12 yaş bizim için çok kritik bir yaşayan yani hani o antisosyal gelişim basamaklarını gösterirken aslında ta 7'li yaşlardan başlıyordu orası ve programların mümkün olduğunca yeterli süre içermesi gerektiği öneriliyor. En az on haftalık ve on sekiz haftalık programların uygulanması gerektiği tavsiye ediliyor. Yine, programlar sürekli olarak bilimsel araştırmalarla da desteklenmeli ve sonuçlarının değerlendirilmesi gerektiği buralarda vurgulanıyor. Siz yansıda görüyorsunuzdur; önemli şekilde, dört tane önemli bileşenin üzerine kurulu.

Peki, bu programların etkinliğini azaltan durumlar neler? En başta da söylemişim hatırlarsanız, düşük riskli çocuklara, riskli gruptaki çocuklara yoğun programlar vermek; o çocukların bu programlara devamlılığını maalesef önüyor, özellikle ters tepebiliyor. Yüksek riskli çocuklara da düşük yoğunluklu şeyler vermek etkisiz kalıyor yani zamanında, dozajında, gerektiği kadarıyla gerekirse müdahale yapmak gerekiyor.

Yine, akranları bir araya getirilerek yapılan müdahalelerde, programlarda, maalesef, başarılı olmak yerine tam tersine bir network oluşmasına, suçlu öğrenmesine -akran etkisi "deviant straightening" diye geçiyor- yani akranların birbirine öğretmesi şekline dönüşebiliyor. Onun için bu da çok fazla tavsiye edilmiyor son yapılan çalışmalarda.

Yine ailelerin gönüllülüğü olumsuz etkileyebiliyor. Yine çocukların "suçlu damgası" yemesi özellikle projelerden ayrılmasının sebebi. Mesela bizim 105 çocuğa düşmesinin sebeplerinden bir tanesi buydu. Biz bunu engelleyemedik bazı şeylerden

kaynaklı olarak, muhtemelen o 15 çocuğun çıkmasının sebeplerinden... "Yani biz burada suçlu çocuk gibi görüyoruz." Öyleler ama yani dışarıdan görülmelerinin bu şekilde olması hoş olmadı tabii ki; doğal olarak oradan ayrılmalarına sebebiyet verdi. Birkaç tanesini hatırlıyorum. Yine etiketlenme aynı problem.

Kurumlar arasındaki koordinasyon eksikliği de maalesef projelerin bazen akamete uğramasına sebebiyet veriyor. İşte, az önce sayın vekilimin bana sorduğu şey buydu, bizim de gördüğümüz aksaklıkları buraya aldım vekilim. İşte, karma suç profilleri burada bizim için etkinliği azaltan bir durumdu. Yine, gözden kaçan madde bağımlılığı, Başkanım, özellikle madde bağımlılığı ya da psikiyatrik rahatsızlığı olan bir çocuk varsa, öncelikle tedavi edildikten sonra programlara katılması çok önemli oluyor. Yine, fiziksel mekânlar ve kalabalık mekânlar, kalabalık, çok büyük gruplarla çalışmak gerçekten yönetmeyi zorlaştırıyor, mümkün olduğunca küçük gruplarla ve mentör eşliğinde olması oldukça faydalı oluyor.

Peki, son olarak, çocuk suçluluğunu önlemek adına neler yapılmalı? Naçizane ben de bir politika önerisinde bulunmak istedim, öncelikle "Kime olmalı, nasıl bir düzeyde olmalı, hedef davranışlar neler olmalı ve nasıl uygulanmalı?" şeklinde sizlere bahsetmek istiyorum. Burada şimdi, bir piramit şeklinde üç düzey müdahale şekli olabileceğini düşünün: Birincisi, evrensel önleme; ikincisi, hedeflenmiş şekilde önleme; üçüncüsü de yoğunlaştırılmış müdahale.

Birinci düzey, sağlam bir temel inşa etmek adına mottosu şu: "Geleceğin Büyüklüğü" hedef kitle 7-14 yaş yani ilkököl ve ortaokul grupları tüm çocuklar. Özellikle okul temelli olmalı bu; ahlaki değerler ve sosyalizasyon destekli olmalı çünkü pedagojide de -burada da eğitimcilerimiz de takdir edeceklerdir- çok önemli husustur, ailenin tamamlamamış şeyleri okulun tamamlaması gereklidir. Okulda biz sosyalizasyonu ne kadar desteklersek çocuklarımızın hem eğitimsel başarıları artıyor hem de davranışsal problemleri o kadar azalmış oluyor. Buradaki uygulayıcılarımız da "Okul öğretmenleri, rehberlik servisleri ve okul sosyal hizmet uzmanları olabilir." diye tavsiye ediyoruz.

İkinci düzey ise erken uyarı sinyalleri, artık antisosyal davranışlar var; buradaki mottomuz da şu: "Okul Ebeveyn El Ele" İşin içerisine ebeveyni kesinlikle katıyoruz. Hedef kitlemiz 13-15 yaş. Antisosyal davranışlar gösteren çocuklar, tüm çocuklar değil de antisosyal davranış gösteren çocuklar Başkanım. Buradaki odağımız da şu: Okul-aile-akran üçgeninde, sosyal sağlık dersinden birazdan bahsedeceğim, özellikle okullarımız için tavsiye edeceğim şeylerden bir tanesi de bu olacaktı. Sosyal sağlık dersi, birazdan anlatacağım ne olduğunu. Yine, beceri temelli uygulamalar gerekiyor, uygulayıcılar da okul sosyal hizmet uzmanları koordinesinde doktor, psikolog, polis ve ilgili kurum profesyonellerinden oluşan ekiplerle olabilir.

Üçüncü düzey müdahale de yoğun destek gerektiren yani yüksek riske yönelik yoğun destek olan şey; buradaki mottomuz da şu: "Evde Anne, Mahallede Muhtar, Hayatta Mentör" Neden? Çünkü Başkanım, takdir edersiniz ki çocuk suçluluğu konusu sadece bir kurumun üstlenebileceği bir konu değil. Tüm toplum olarak hepimizin üzerinde sorumluluğu olduğu bir konu. Yani biz bu sorunu çözeceksek, bu işin içerisine anne-babayı kesinlikle katmak zorundayız, mahalleyi çevreyi katmak zorundayız; kimse "Bana ne." diyemez yani. Onun için, burada, özellikle mottoyu belirlerken bu şekliyle belirlememin sebebi bu oldu. Özellikle odağımız da şu: Okul-aile-mahalle ekseninde, mentör destekli -işte mentörler burada devreye girecek- yoğun psikososyal programlarla da bu çocuklarımızı takip etmek. Uygulayıcılar da, özellikle az önce İngiltere ve Amerika örneklerini anlattığım gibi "Doğrudan bu alanla ilgili eğitim almış profesyonel ekiplerden oluşturulmuş psikososyal odaklı özel ekipler ve mentörler vasıtasıyla olmalıdır." diye tavsiye ediyoruz.

Peki, hangi şeylere daha çok yoğunlaşacak bu grup? En başta akran zorbalığı var. Sonrasında okuldan kaçma, çeteleşme, otoriteyle çatışma ve sık yalan söyleme. Yine alkol, sigara ve madde bağımlılığı, ihmal ve istismardan koruma konuları üzerine yoğunlaşacak; özellikle iki düzey daha çok buraya yoğunlaşmış olacak. Burada, yine, öncelikle bir kapsamlı araştırma yapılmasının gerektiğini tavsiye ediyoruz Sayın Başkanım. Özellikle 7-18 yaş grubunu kapsayan bir saha araştırması gerekiyor ülkemizde. Yani durumu bir görmemiz lazım, memleketimizdeki durum nedir? Özellikle sosyalizasyon durumlarının ve yıkıcı davranışların yaygınlığını bir tespit etmemiz gerekiyor. Bu bizim şu işimize yarayacak: Hedef kitle profilini çıkarmamızı sağlayacak. Yine, nasıl profesyonellerle çalışacağız? Bunu ortaya koymamızı sağlayacak ve özellikle materyal geliştirmemize, eğitim geliştirmemize yardımcı olacak. Yine, bu çocuklarla alakalı olarak bir risk analiz sistemi kurmamız gerekiyor. Adalet Bakanlığı bu tarz çalışmalar yaptı, denetimli serbestlik içerisinde var. Bir standart ölçme aracı geliştirip özellikle çocukların risk durumlarını ölçen; düşük riskli, yüksek riskli gibi durumlarını ölçen ve ona göre müdahale yapmamızı sağlayacak -yapay zekâyla da bunlar artık desteklenebiliyor- düzenli taramalar yapılması gerekiyor. Ve yine çok önemli nokta da şu: Programları, suçu açıklayan bilimsel teorileri ve güçlü bilişsel davranışçı yaklaşımlara dayandırmamız gerekiyor.

Burada özellikle temel hedefimiz, maksadımız şu: Aile ve okulda değişim oluşturmaktır. Güçlü aileler oluşturmak burada çok önemli bir şeyimiz. Mesela az önce göstermiş olduğum gibi bir şeyde ebeveynleri, çocukları daha iyi takip etmek, ebeveyn-çocuk etkileşimini daha da olumlu hâle getirmek için destek vermek ve burada, özellikle anneler bizim için çok iyi asistan aslında burada. Narkotik polisi bunu yaptı mesela "En İyi Narkotik Polisi Anne" diye hatırlarsanız, aslında çok güzel bir vurguydu bu. Anneyi burada bizim için en iyi asistan... Sosyal hizmette de bu çok önemli bir husustur yani anneler bizim için en iyi yardımcıları.

Şimdi yeni ders olarak da sosyal sağlığı tavsiye etmemin sebebi şu oldu: Okullarda pek çok seçmeli dersler var, bizim üniversitede de var Sayın Başkanım ama özellikle çocuklarda -ortaokullar için söylüyorum- öfke kontrolü, çatışma çözme, empati ve sosyal münasebet kurma üzerine uygulamalı eğitimlere ihtiyaç var. Yani çocuklarımıza gerekirse diyeceğiz ki biz bugün şehrin temizliğine yardım edeceğiz yani şehri beraber temizleyeceğiz; ya, bugün bir tane cenazeye katılacağız beraber, taziyyede bulunacağız. İşte, ne bileyim, akrabalık ilişkileri gibi, olabilecek, tamamen uygulama odaklı üzerine olacak sosyal sağlık dersinin olması gerektiğini naçizane tavsiye ediyoruz.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Seçmeli değil, mecburi ders olarak ders olarak değil mi?

SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ SOSYAL HİZMET BÖLÜMÜ BAŞKANI PROF. DR. MİRAÇ BURAK GÖNÜLTAŞ - Mecburi olmalı, evet Başkanım.

Ve hukuki farkındalık, özellikle davranışların hukuki sonuçları hakkında da çocukları bilinçlendirmek gerekiyor çünkü akran zorbalığında şöyle bir şey var Başkanım: Bir çocuk zorbalık yaptığında karşı tarafa zarar verdiğinin farkında olmadığı gibi hatta bunun

bir hukuki neticesinin olduğunun da farkında olmayabilir çünkü "Ben şaka yaptım." diyor ama neticesinde ne var? Çok ciddi şekilde bir zarar verme durumu var. Burada, stratejik olarak baktığınızda müstakil birimlere ihtiyacımız var Sayın Başkanım. Yine, okul sosyal hizmet modeline gerçekten ihtiyacımız var okullarda; özellikle önleme çalışmalarının merkezi konumunda olacak, koordine edecek, özellikle sosyal hizmet uzmanları ve psikologlarımızın da okullarda görev olması gerektiğini düşünüyorum. Okul sosyal hizmeti derken başlı başına, mesela Almanya'da sosyal pedagoji olarak şu an bu şekliyle çalışmalar var. Bir de sosyalizasyon ekiplerinin kurulması gerektiğini yine, işte, psikolog, sosyal hizmet uzmanı ve polisten oluşan, sadece bu işe odaklanmış multidisipliner saha ekiplerine ihtiyaç var.

Yine, toplumun katılımı burada çok önemli. Dediğim gibi, bu sorunun hep birlikte altından kalkmak istiyorsak onların desteğine ihtiyacımız var; toplumun katılımı oldukça önemli. Sivil toplum örgütlerinin ve gönüllülerin bu alana girmesi gerektiğini düşünüyorum ve teşvik etmemiz gerekiyor. Yine, mentörlük müessesini kesinlikle oluşturmamız gerekiyor. Sadece suça sürüklenen çocuklar için demiyorum Başkanım, yetişkinler için de böyle. Ve katılımları mümkün olduğunca teşvik edilmeli; başarıyı ve katılımı artırmak için -mesela bir çalışmada görmüştüm- ödül ve ayrıcalık gibi mekanizmalar vermek gerekebilir.

Yine, son olarak da söylemek istediğim şey şu Başkanım: Ulusal bir araştırma merkezine ihtiyacımız var. Yani başlı başına çocuk suçluluğunun üzerine çalışan, işte, eğitim ve materyal geliştiren, araştırma yapan, hizmet içi eğitimleri ve eğitimleri planlayan, veri analizleri yapan, politika önerileri sunabilecek, ondan sonra uygulama yapabilecek, geri bildirimler verebilecek bir araştırma merkezine naçizane ihtiyaç olduğunu düşünüyorum Başkanım.

Bu anlamda, baktığımızda, birinci fazda yani belki bir politika olarak strateji için öncelikle paydaşların katıldığı bir üst kurul oluşturulabilir ve araştırma merkezi kurulabilir. İkinci fazda, belirlenen pilot bölgelerde üç düzeyli modelin ve sosyal sağlık dersinin hayata geçirilmesi sağlanabilir. Sonrasında da bir pilot çalışmadan sonra eğer başarılı olursa ülke genelinde yaygınlaştırılması sağlanabilir.

Çok teşekkür ediyorum, vaktinizi aldım.

Çok sağ olun, beni dinlediğiniz için teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Biz çok teşekkür ediyoruz. Çok aydınlatıcı, güzel bir sunum oldu.

Yeşilayın sunumlarıyla devam edelim, sonra görüş ve soruları sayın vekillerimizden toplu alalım derim, geçen sefer de öyle olmuştu, bütünsel oluyor.

Evet, söz Yeşilayda.

III.- AÇIKLAMALAR (Devam)

2.- Yeşilay Yönetim Kurulu Üyesi Doktor Şeyma Halaç'ın, Genel Başkanlarının rahatsızlığından ötürü toplantıya katılamamasına, Yeşilayın yürüttüğü çalışmalara ve Yeşilay olarak yapacakları sunuma ilişkin açıklaması

YEŞİLAY YÖNETİM KURULU ÜYESİ DR. ŞEYMA HALAÇ - Teşekkür ediyorum Başkanım.

Saygıdeğer Başkanım, kıymetli milletvekillerim, Değerli Komisyon üyelerimiz; herkesi saygıyla selamlıyorum. Ben, Yeşilay Yönetim Kurulu Üyesi Doktor Şeyma Halaç. Genel Başkanımızın rahatsızlığından ötürü bugün ekibimizle birlikte biz katılım sağladık. Biz, Yeşilay olarak yüz beş yıldır bağımlılıklarla...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Biraz daha sesinizi yükseltebilir misiniz Şeyma Hanım, duyulmuyormuş.

YEŞİLAY YÖNETİM KURULU ÜYESİ DR. ŞEYMA HALAÇ - Tamam.

Yeşilay olarak yüz beş yıldır 5 bağımlılık türüyle koruyucu, önleyici, tedavi edici ve rehabilite edici anlamda ulusal ve uluslararası düzeyde çeşitli çalışmalar yürütüyoruz. Ulusal düzeyde de 105 Yeşilay danışmanlık merkezimiz, 120 Yeşilay şubemiz ve 3 rehabilitasyon merkezimizle tabii ki de toplum katılımı ve çok paydaşlı olarak çeşitli çalışmalarımız mevcut. Bugün de bağımlılık ve suç perspektifinden bu çalışmalarımızı Yeşilay Akademi Direktörümüz Hakan Çetin bizlerle paylaşacak.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Hakan Bey, buyurun.

IV.- SUNUMLAR (Devam)

2.- Yeşilay Akademi Direktörü Hakan Çetin'in, bağımlılık ve suçun ortak yönleri, bağımlılık ve suça ilişkin ulusal ve uluslararası çalışmalar, ergenlikte suça sürüklenme, Yeşilayın yaptığı çalışmalar ve bu çalışmaların geliştirilmesine ilişkin önerileri hakkında sunumu

YEŞİLAY AKADEMİ DİREKTÖRÜ HAKAN ÇETİN - Teşekkür ederim.

Sayın Başkanım, değerli milletvekilleri, değerli katılımcılar; ben, biraz, Yeşilayın çalışmaları, bağımlılık ve suç ekseninde bir sunum gerçekleştirmeye çalışacağım. Tabii ki biz ana çalışma alanımızda bağımlılıkla mücadele ve Şeyma Hanım'ın ifade ettiği gibi önleme, müdahale ve savunuculuk tarafında özellikle çalışmalar yürüttüğümüz için biraz bu konuya da bağımlılık perspektifinden bakmaya çalışacağız ve kendi yaptığımız çalışmalarla birlikte biraz daha bu bağımlılık konusuna suç ekseninde bir göz atmış olacağız.

Sunum içeriğimiz, sunum akışımız şu şekilde: Aslında ben, bir bağımlılık ile suçu ortak yönler açısından aynı potada birleştirdiğim birkaç tane slayt yerleştirdim çünkü aslında çok birbiriyle entegratif bir süreç olduğunu göreceğiz. Ardından biraz bağımlılık ve suça ilişkin araştırmalar ne söylüyor ve bağımlılık ve suç arasındaki ilişkiyi ortaya koyan ulusal, uluslararası çalışmalar ne diyor, onun üzerinde biraz durmaya çalışacağım. Ardından ergenlikte suça sürüklenme üzerinde biraz duracağım ve Yeşilay çalışmalarını söylerken de aynı zamanda çözüm önerilerini ifade etmeye çalışacağım. Çünkü hani Yeşilayın yaptığı çalışmalar var ancak bunlar nasıl geliştirilebilir ve üstüne neler eklenebilir noktasında da birkaç tane öneride bulunmaya çalışacağım.

Şimdi, önce tabii ki bağımlılığı bir tanımlamak lazım, bağımlılığın birçok tanımı var: Belirli bir nesneye, bir davranışa, kontrol edilemez bir istek olarak tanımlanıyor. Ancak literatürde gene gerek işte "DSM" dediğimiz, "ICD" dediğimiz tanı kriterleri kitaplarında birkaç tane çok önemli madde var bununla ilgili. Birincisi, bağımlılık: Kullandığımız maddeye ya da gerçekleştirdiğimiz eyleme -çünkü biliyorsunuz, artık sadece kimyasal bağımlılıklardan bahsetmiyoruz, davranışsal bağımlılıklar, kumar gibi, dijital bağımlılıklar gibi bağımlılıklardan da bahsediyoruz- kullanma eğilimimizde ya da yapma eğilimimizde bir artış olması, tolerans olması, başarısız

birakma girişimlerimizin olması, kontrol edememe ve işlevsellikte bozulma olarak tanımlıyoruz ki bu aslında sosyal rollerimizde ya da yaptığımız görevlerde birtakım bozulmaların meydana geliyor olması bizi bağımlılıkla ilgili bir konuyu düşünmeye sevk ediyor diyebiliriz; çok özetle bunları söyleyebilirim.

Şimdi biraz ilerletecek olursak aslında literatürde kabul edilmiş, şu anda Yeşilayın da üzerinde çalıştığı 5 ana bağımlılık alanı var. Bunlardan 2 tanesini davranışsal bağımlılıklar olarak ayırıyoruz, diğerleri ise kimyasal bağımlılıklar olarak ifade ediliyor. Malumunuz tütün bağımlılığı, alkol bağımlılığı, madde bağımlılığı, kimyasal bağımlılıklar yani vücudumuza bir nesne aldığımız bağımlılıklar kimyasal bağımlılıklar olarak kabul ediliyor. Bir eyleme ya da davranışa dönüşmüş olan bağımlılıkları ise kumar gibi, teknoloji, oyun bağımlılığı gibi bağımlılıklar ise davranışsal bağımlılıklar olarak tanımlanıyor.

Şimdi, biraz bağlantı kurmaya gayret edeceğim burada. Aslında bağımlılık ve suç, ikisi de kullanımda bazen şöyle de ifade edilse de işte, hani "Bağımlılık dolayısıyla suç oluştu." denilse de aslında hem bağımlılık hem de suç bir neden değil, genellikle bir sonuç olarak karşımıza çıkıyor. Aslında sosyal, ailevi, bireysel, politik birçok unsurun birleşiminin bir sonucu olarak ortaya çıkıyor. Dolayısıyla da "bağımlılık bir neden değil, bir sonuçtur; suç bir neden değil, bir sonuçtur" düzleminden bakmaya çalışacağız.

İkincisi, aslında burada bu bağlantıyı biraz kurmak açısından da birkaç nedeni birleşik olarak vermeye çalıştım. Burada gördüğünüz üzere biyolojik, psikolojik ve sosyal olarak aslında bağımlılığın nedenleri ile suçun nedenlerinin çok ciddi oranda örtüştüğünü görüyoruz. Yani biyolojik olarak işte beyindeki ödül mekanizmalarıyla ilgili eksikliklerin bağımlılığa neden olduğu gibi suçla ilgili de benzer bir durum ortaya çıkıyor. Özellikle dürtüsellik mesela biyolojik alanında çok önemli bir konu, bağımlılıkta çok önemli bir yordayıcı faktördür dürtüsellik, dikkat eksikliği, hiperaktivite bozukluğu. Bunu şunun için de vurguluyorum: Sonuç kısmında, önerilerimde özellikle riskli gruplara yönelik çalışmalar yapılmasına bir vurgu yapacağım ki bu dürtüsellik ve dikkat eksikliği, hiperaktivite bozukluğu olanlar riskli gruplardan bir tanesini oluşturuyor. Özel çalışmaların, özel paket programların, eğitim kurumlarında yürütülmesi gereken birtakım çalışmaları içermesi gerekiyor. Aynı şekilde, psikolojik faktörlerde de gördüğünüz gibi ve hocamızın da sık sık vurguladığı antisosyal örüntüleri bizim bağımlılıkla ilgili de suçla ilgili de çok karşımıza çıkan örüntüler olarak söyleyebiliriz. Hakeza, işte, akran baskısı, aile koşulları, parçalanmış aile özellikle ve tutarsız, sert ebeveyn tutumları da hem suçla ilgili hem de bağımlılıkla ilgili nedenlerimizi oluşturuyor.

Üçüncü olarak, özellikle bağımlılık ve suç birleştireceğim bir konu, bağımlılık çok boyutlu bir sorundur, çözüm önerilerinde de söyleyeceğim, çok boyutlu da bir çözüm modeli geliştirilmesi gerekiyor. Tabii ki buradaki çok boyutluyu çok farklı perspektiften yani bireyin çok boyutu olarak düşünebileceğimiz gibi, küresel anlamda aslında birçok boyutluluk olarak da değerlendirebiliriz, birçok durumdan etkilenebiliyor. Burada bir örnek vermek gerekirse, küresel bağlamda Afganistan'da Taliban yönetiminin gelmesiyle birlikte, işte, bizim "opioid" dediğimiz, eroinin hammaddesi olan maddenin ekimiyle ilgili durum yasaklandığı için metamfetaminin dünya genelinde bir artışına şahit olduk. Yani dolayısıyla, metamfetamin laboratuvarlarda üretilen tamamen sentetik bir uyuşturucu madde olduğu için bu, küresel piyasayı da etkileyen bir durum oldu. Dolayısıyla, dünyanın herhangi bir yerindeki bir gelişme otomatik olarak Türkiye'deki ve dünyanın çeşitli ülkelerindeki uyuşturucu kullanımıyla ilgili durumu etkileyebiliyor, bağımlılıkla ilgili örüntüyü şekillendirebiliyor; bunu da özellikle vurgulamak isterim.

Çok boyutlu bir mesele, bir de aslında şunu da vurgulamak gerekir: Benzer bir beyin mekanizmasına dayanıyor hem bağımlılık hem de suç çünkü özellikle 14-24 yaşın hem bağımlılıkta hem suç konularında çok riskli ve önemli yaşlar olduğunu özellikle literatür vurguluyor. Bu yaşların önemli özelliğinden bir tanesi, aslında beynin "frontal korteks" dediğimiz, aslında düşünen, karar veren, yürütücü biliş işlevlerini ortaya koyan tarafının henüz çok gelişmemiş olması ve duygusal alanın ise çok stabil bir durumda olmamasından kaynaklanıyor -limbik sistem dediğimiz- bu yüzden de ergenlerin duygu durumlarının çok sık değiştiğine şahit oluruz. Dolayısıyla hem yürütücü biliş işlevleri ve "dur" deme mekanizmalarının çok iyi çalışmadığı hem de limbik sistemin çok aktif olduğu bir dönemde çocuklar hem suça hem de bağımlılığa meyilli olabiliyorlar. Yapılan araştırmalar şunu da göstermiş aynı zamanda bağımlılıkla ilgili: Bir, 13 yaşındaki çocuğun bağımlılık yapıcı maddeyi deneyimlediğinde aldığı haz miktarı 33 yaşındaki bir bireyin aldığı haz miktarıyla eşit değil yani daha fazla bir haz tanımlaması yapıyor 13 yaşındaki bir çocuk. Dolayısıyla daha erken yaşlarda bağımlılığa bir şekilde temas eden kişilerin ilerleyen yıllarda biz bağımlılıktan kurtulma olasılıklarını daha zor bir duruma konumluyoruz. Suç unsurları için de benzer şeyler geçerli yani özellikle erken çocukluk evrelerinde ve ergenlik evrelerinde suç unsuruyla karşılaşan kişilerin özellikle bu, işte, frontal korteksin de gelişmemesiyle birlikte bu değer mekanizmaları ve yaptığının karşı tarafa oluşturduğu zararın çok anlaşılmamasıyla ilgili bir haz mekanizmasına dönüşebildiğini görüyoruz.

Şimdi, birkaç tane veriden bahsetmeye çalışacağım, kimyasal verilerden bahsedeceğim yani kimyasal bağımlılıkla ilgili birkaç veriden bahsedeceğim, genelde Türkiye verileri bunlar. Özellikle biraz önce hocamız da vurgu yapmıştı, En İyi Narkotik Polisi Anne Projesi İçişleri Bakanlığının yaptığı, bu ilk veriye dayanıyordu aslında "Yüzde 86'sı kendi evinde kullanılıyor." verisi vardı. Dolayısıyla da "Biz evde kullanılan çocukların ailelerini eğitebilirsek, farkındalığını artırabilirsek daha erken bir müdahalede bulunabiliriz." varsayımına dayanıyordu ve bununla ilgili de bir proje geliştirilmişti. Tütün aslında çok önemsenmiyor gibi olabiliyor ama şunu biliyoruz biz geçiş maddesi olarak: Esrar kullananların neredeyse tamamı ilk önce tütün, uyuşturucu maddelerin herhangi birini kullananların neredeyse tamamı önce esrar kullanıyor. Dolayısıyla bunların kapıyı aralaması açısından hem tütünün hem de esrarın çok kritik bir noktada durduğunu vurgulamak lazım. Alkol tüketim prevalansı da Türkiye'de 10,2 düzeyinde en son Sağlık Bakanlığının 2023 yılında yapıp 2025 yılında yayımladığı hane halkı araştırması sonuçlarına göre, bu şekilde görülüyor. Tütünde de tabii yüzde 31,3; önemli bir sorun, dünyada önemli bir yerdeyiz tütünle ilgili ve önemli çalışmaları hayata geçirdiğimiz ve daha da geçirmemiz gereken bir yerde duruyoruz.

Davranışsal bağımlılıklarla ilgili, bildiğiniz üzere, kumarla ilgili Yeşilay da çok sık vurgu yapıyor ve kamuoyunda da çok fazla kumarla ilgili konu konuşuluyor. Malum, bu kumarla ilgili durum özellikle erken yaşlarda başlıyor. En çok bizim gördüğümüz kadarıyla, yaptığımız araştırmalarda 25-35 yaş grubunun ekonomik özgürlüğü de kazanmasıyla birlikte kumar oynama davranışının çok arttığını görüyoruz. Ancak ilk deneyimlerin de 10 yaş ila 19 yaş arasında gerçekleştiğini görüyoruz. Bu açıdan da önemli kumar oynama davranışı. Oyunlar ve kumar arasında bir geçirgenlik olduğunu literatür ortaya koyuyor. Zaten oyunların içerisinde de çeşitli kumar öğelerinin olduğunu biliyoruz. Belki bunun da bazı açılardan değerlendirilmesi gerekir. "Loot box" dediğimiz, işte "ganimet kutusu"

diye Türkçeye çevrilen çeşitli kumar öğelerinin oyunların içerisinde olduğunu biliyoruz. İnternet bağımlılığında ve kumar oynayanlarda suça karışma, dolandırıcılık, zimmet, kredi borçları gibi birtakım suç unsurlarının daha fazla olduğunu gösteren araştırmalar mevcut.

Yine, bağımlılık ve suç ilişkisini ortaya koyan birkaç veriden daha bahsedeceğim, uluslararası verilerden bahsedeceğim. Aile içi istismar olaylarının yaklaşık yüzde 40'ında madde kullanımının olduğunu ortaya koyan bir araştırma sonucumuz var. Yine, uyuşturucu kullanan kadınlar toplumsal cinsiyete dayalı şiddete 2 ila 5 kat daha fazla maruz kalıyorlar, bu veriyi de söyleyeyim. Özellikle bir de metamfetamin kullanıcıları arasında 18-25 yaşta yüzde 35'i madde etkisi altındayken şiddet uyguladığını ifade etmiş. Metamfetamin uyarıcı madde tabii ki bu uyarıcı maddelerin biraz daha şiddet, taşkınlıkla ilgili ve biraz daha uyarıcı madde olması sebebiyle davranışlara etkisi daha fazla oluyor diyebiliriz.

Ergenlikte, önce genel birkaç tane veriden başlayacağım, sonra Türkiye'deki verilerden de biraz bahsedeceğim. Dünya Sağlık Örgütüne göre gençlerin şiddete sürüklenmesinde erken yaşta alkol, tütün ve uyuşturucu kullanımının önemli bir düzeyde risk faktörü olduğu ortaya konulmuş. Bununla birlikte, özellikle ergenler arasında en yaygın kullanılan psikoaktif madde alkol, dünyada en çok kullanılan madde alkol, Türkiye'de ise tütün alkolden daha fazla kullanılıyor. Ondan sonra, yasa dışı maddeler açısından da dünyada da Türkiye'de de en çok kullanılan madde esrar oluyor biliyorsunuz. Ergenlik ve suça sürüklenme perspektifinde TÜİK'in verilerine baktığımızda çocukların karıştığı olaylar 202 bin suça sürüklenme kapsamında ve bu olayların yüzde 8,2'sinde uyuşturucu ya da uyarıcı maddenin satışı ya da alınmasıyla ilişkili olduğu bulunmuş. Uyuşturucuya ilişkin suçlar yaralanma ve hırsızlığın ardından 3'üncü sırada en yaygın suç kategorisinde yer alıyor.

Peki, biz ne diyoruz, Yeşilay olarak biz ne yapıyoruz ve aslında ne söylüyoruz, biraz bundan da bahsetmek istiyorum. Hem çözüm önerilerini ifade ederken bir yandan da Yeşilayın yaptığı çalışmaları da biraz ifade etmeye çalışacağım. Biraz önce hocamız da özellikle bahsetti, çok boyutlu çözüm modelinden. Bu, biraz çok vurgulanan bir konu, ben bireysel perspektiften bakarak bir modelleme yaptım ve onu sunacağım. Aslında ben yapmadım tabii bu modellemeye, varoluşçu Gestalt psikologlarının gerçekleştirdiği bu modellemeyi ben bağımlılığa adapte ettim, doktora çalışmamda aslında bu benim, dolayısıyla da bunu bir vurgulamak isterim. Çok boyutlu çözüm yani burada çok önemli bir konu. Mesela "Spor yap, bağımlılıktan kurtul." Yani bu, aslında tek başına doğru bir önerme gibi görünse de tek başına yeterli olmuyor. Dolayısıyla bizim insanın varoluşunun tümünü zihinsel, duygusal, fiziksel katmanlarda ve ruhsal katmanlarda işin içine kattığımız bir çözüm modeliyle hem suça hem bağımlılığa yaklaşmamız gerekiyor. Yani sadece spor yaparak kişilerin olumlu alternatifler kazanmasını, yaşam faaliyetleri anlamında o yaşam boşluklarını olumlu doldurmasını sağlayabiliriz ancak duygusal taraflarına yönelik herhangi bir çalışma yapmıyorsa bağımlılıktan kurtulmuyorlar. Dolayısıyla da hem zihinsel hem duygusal, sosyal faaliyetlerin hem de fiziksel aktivitenin bir arada yapıldığı çeşitli modellemelerle suçu ve bağımlılığı önleyebiliriz diye bir vurgu yapayım; bu önemli bir konu oluyor.

Yeşilay bu anlamda kapsayıcı bir önleme modeli geliştirmeye çalışıyor. Biraz önce söylediğim çok boyutlu modeli kısmen gerçekleştirdiğimiz bir modelle çalışıyoruz. Malum, halk sağlığı yaklaşımında birincil, ikincil, üçüncül önleme yaklaşımları vardır. Her önleme yaklaşımına hitap edecek bazı çalışmalar yürütmeye çalışıyoruz. Birkaç tanesini söyleyeceğim, hepsini söylemek mümkün değil ve sizi de çok fazla rahatsız etmek istemem. Şimdi, önleme çalışmaları burada çok kritik bir yerde duruyor çünkü dünyada bağımlılıkla ilgili yapılmış önleme çalışmaları madde kullanımını azalttı ama çok önemli bir veri var burada: Önleme hem ekonomik hem de zarar oluşmadan önce yapıldığı için topluma oluşan katma değeri daha düşük olan bir çalışma. Amerika'da yapılmış kapsamlı bir çalışma var. 1 dolarlık önlemeye yapılmış yatırım kriminal ve tedavi tarafından ayrılan 18 dolardan toplumu, devleti korumuş oluyor. Bu yüzden de önleme ekonomik olarak maliyeti çok düşük, aynı zamanda zarar almadığı için kişilerde etkili bir yöntem olarak karşımıza çıkıyor. Türkiye'de Yeşilayın 2014 yılından bu yana yürüttüğü bir önleme çalışması var birincil önleme alanında yani bilişsel ve duygusal anlamda bir farkındalık oluşturma programı. Okul öncesinden başlıyor, Millî Eğitim Bakanlığıyla hayata geçiriliyor ama Aile Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Diyanet gibi birçok kurum kuruluşla da iş birlikleriyle yaygınlaşan bir program. Burada hem sağlıklı yaşam hem de 5 bağımlılık modülünü ilkokuldan, okul öncesinden itibaren gelişim özelliklerine göre, yıllara göre verdiğimiz bir yaklaşım var. İlkokulda tütün bağımlı, sağlıklı yaşam, teknoloji; ortaokulda buna kumar ekleniyor, lisede hem madde hem alkolle ilgili eğitimler gerçekleştiriyoruz. Yetişkinlere yönelik de yine 6 modülde eğitimler gerçekleştiriyoruz. Peki, bu program etkili mi? 2016 yılında bir etkililik çalışması, 2018 yılında başka bir etkililik çalışması Türkiye genelinde yapıldı, karma desenle nitel ve nicel çalışmalar bir arada yapıldı. Hem bilişsel hem de duyuşsal farkındalık anlamında TBM'nin etkili olduğu bulundu. Sadece 2 tane modülde, lise sağlıklı yaşamda ve yetişkin sağlıklı yaşamda anlamlı bir değişiklik yaratmadığı ortaya konuldu. Bununla ilgili de biz bir revizyon sürecine girdik, yeniden bir etkililik analizi yapıyoruz şu anda.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Pardon, 2 modülde mi anlamlı farklılık oluşturmadı yoksa...

YEŞİLAY AKADEMİ DİREKTÖRÜ HAKAN ÇETİN - Evet, 2 modülde anlamlı farklılık oluşmadı, diğer bütün modüllerde hem bilişsel alanda hem de duyuşsal alanında anlamlı bir farklılık oluştu. Dolayısıyla da aslında etkililiği tesis edilmiş bir çalışma oldu. Onunla ilgili de tekrar revizeler yapılarak yeniden bir saha çalışmasına geçildi 2020 yılından itibaren. Bu yıl itibarıyla da yine Türkiye geneli bir araştırma gerçekleştirerek TBM'nin yeni versiyonunun yeniden etkililiğini gerçekleştiriyoruz, o sürecimiz de başladı.

Bir başka öneri: Aslında biraz önce de söylediğim üzere riskli gruplar hem bağımlılıkta hem de suça karışmada çok önemli. Burada riskli grup olarak neleri tanımlıyoruz? Özellikle ergenlik dönemi riskli bir grubu oluşturuyor. Dikkat eksikliği, hiperaktivite bozukluğu ve dürtüsellik dediğimiz problemlerde, eğer küçük yaşlardan itibaren böyle bir tanı almışsa çocuklar ya da böyle eğilimler görülüyorsa bağımlılık anlamında kontrol mekanizmaları çok fazla etkin işlemediği için bu çocuklar da suça karışma anlamında hızlıca bir sürecin içerisine girebiliyorlar. Bağımlılık alanında da suça karışmada da erkek bireylerin daha riskli olduğunu görüyoruz. Dolayısıyla bunları şunun için söylüyorum: Aslında bu gruplara özel risk azaltma çalışmaları "ikincil önleme" dediğimiz çalışmaların daha da artırılarak uygulanması gerekiyor. Nitekim, liselerde eğitimler gerçekleştirdiğimizde erkek katılımların biraz düşük olduğunu görürüz. Bu yüzden de erkeklere yönelik çalışmalara biraz daha ağırlık verilerek artırılması bir öneri olarak karşımıza çıkıyor.

Dezavantajlı gruplar ya da riskli gruplarla ilgili Yeşilayın yaptığı aslında önemli bir program, daha da geliştirilmesini ve daha da yaygınlaştırılmasını arzu ettiğimiz bir program, şu anda 18 bin uygulayıcıya ulaştı, Millî Eğitim Bakanlığında...

YEŞİLAY AKADEMİ DİREKTÖRÜ HAKAN ÇETİN - ...18 bin rehber öğretmen ve psikolojik danışman eğitimlerini aldı ve şu anda 9 bin öğrenci üzerinde de uygulamaları gerçekleştirildi. Pilot uygulamasının sonuçlarını şimdi söyleyeceğim ama şu eksikliği ortaya koymak açısından yani nereye doldurduğunu ortaya koymak açısından bu şekil önemli. Bireyler bağımlı olduğunda bağımlılık hizmeti veren çeşitli kurumlarımız var yani Sağlık Bakanlığı, işte, Yeşilay danışmanlık merkezleri. Öte yandan kullanmayan öğrencilere ya da yetişkinlere yönelik çeşitli programlar da uyguluyoruz ancak denediği zaman, bir çocuk 2 kere esrar kullandığı zaman ya da hafta sonları alkol almaya başladığı zaman buna yönelik bir program yoktu; Okulda Bağımlılığa Müdahale Programı bu boşluğu doldurmuş oldu, bu da aslında önemli bir müdahale alanı. Bir de şöyle bir avantajı var: Okuldaki rehber öğretmenine bir çocuğun başvurmasıyla bir sağlık kuruluşuna gitmesi arasındaki motivasyon çok daha farklı ve kolaylaştırıcı oluyor aslında. Biz, bu çalışmada şunu gördük: Mesela YEDAM'lara başvurularda kadınların bağımlılık tedavisiyle ilgili başvuruları çok düşüktür yani yüzde 97'ye 3 gibidir oran. Dünyada da kadınların başvurularıyla ilgili daha düşük bir oran vardır ama Okulda Bağımlılığa Müdahale Programı'na kız öğrencilerin de çok yoğunlukla başvurduklarını gördük çünkü rehber öğretmen ve psikolojik danışman zaten görüştükleri kişiler olduğu için daha rahat, kolay bir erişim oluyor.

Aslında hem suçla ilgili bu şekil hem de OBM'nin uygulama mantığıyla ilgili; çok önemli olduğunu düşündüğüm için koydum sunuma. Şimdi, okulda sigara, alkol, maddeyle ilgili teması olmuş bir çocuğa özellikle maddeyle ilgili suça karıştıysa okul disiplin yönetmeliği, Ortaöğretim Kurumları Disiplin Yönetmeliği ya okul değiştirme cezası uyguluyor ya da örgün eğitimin dışına çıkarıyor. Dolayısıyla OBM burada biraz daha şunu hedefliyor: Yani bu çocuk okul dışına çıktığında mahallesine gidiyor, mahalleye gittiğinde de çok hızlı bir şekilde o bireyleri bulduğu için bağımlılık örüntüsü çok hızlıca gelişebiliyor. O yüzden bizim buradaki amacımız çocuğu okulda tutmak ama bir yandan da bu OBM müdahalesini uygulayarak bağımlı olmasının önüne geçmek. Okulda tutulan çocuk otomatik olarak damgalanmamış ve çevre de değiştirmede için sosyal destek mekanizmalarını daha iyi kullanmış oluyor. Bakın, dikkat ederseniz, o ortadaki yeşil, diğer yeşillerden farklı. Suça karışan çocuklar için de aynı şey söylenebilir, bağımlılık deneyimi olan çocuklar için de aynı şey söylenebilir.

"Bağımlılık düzelir ama tamamen iyileşmez." diye bir kuralımız vardır bizim. Şeker hastalığına benzetilir bu anlamda çünkü onun artık bağımlılıkla ilgili bir örüntüsü vardır, dikkat edilmesi ve kontrol edilmesi, takip edilmesi gerekir. Diğer çocuklardan bazı açılardan farklıdır. Bunu damgalamak için söylemiyoruz fakat o çocuğa da özel hassasiyet göstermek gerekir çünkü o yaşadığı en küçük travmatik bir olayda ve bir sosyal destek eksikliğinde tekrar bağımlılığa ya da suça bulaşabilir. Bu anlamda biraz önce bahsetmiştim, 2019 yılında OBM'nin bir etkililik çalışmasını yaptık; 839 öğrenci üzerinde madde kullanımı ve alkol kullanımı açısından etkili olup olmadığını karşılaştırdık ve alkol kullanımı olan çocukların yüzde 40'ı; 3'üncü kez görüşmeye geldiklerinde -bir görüşme süreci bu OBM yani bir kısa müdahale programı ve bireysel görüşme programı- alkolü tamamen bırakmışlar, bırakmayanlar da 2,5 kat oranında bir azaltmaya gitmişler ki bağımlılık tedavilerinde azaltma da bir başarı olarak kabul edilir; tabii ki hedef her zaman bırakmadır.

Madde kullanımında ise yüzde 70'i; 2'nci kez geldiklerinde madde kullanımını bırakmışlar, yüzde 74 oranında da bırakmayanlar da bir azaltmaya girmiş.

Başlığımız şu aslında: Riskli kişilere yönelik, bireylere yönelik ikincil önleme anlamında bazı çalışmalar yapılmalı, denetimli serbestlik sürecinde Yeşilay ile Adalet Bakanlığı arasında bir iş birliği var. Biz, buralarda bağımlılıkla ilgili, bağımlı bireye yaklaşımla ilgili hem personele dönük hem de denetimli serbestlik sürecindeki kişilere yönelik eğitimler gerçekleştirilerek aslında daha riskli bir duruma gelmemeleri yönünde birtakım eğitim ve farkındalık çalışmalarını da gerçekleştiriyoruz. Bu, yaptığımız eğitimlerle 378 "suça sürüklenen çocuk" kategorisinde yer almış kişiye ulaşılmıştır, bunu da ifade etmek istedim.

Bir yandan da yine riskli bireylere yönelik Kayseri'de başlattığımız bir projemiz oldu, bunu daha da yaygınlaştırmayı hedefliyoruz. Kayseri Valiliğiyle birlikte yürüttüğümüz bir çalışma, tabii ki Adalet Bakanlığıyla. Kayseri'de Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda bulunan çocuklara yönelik bir spor salonu ve Yeşilay Kulüp Odası Projesi başlatıldı. Burada çocuklara yönelik çeşitli eğitim çalışmaları yapılıyor, orada akran eğitimleri de veriliyor aynı zamanda. Bir yandan da spor faaliyetlerine katılımı sağlanarak daha riskli bir duruma gelmeleriyle ilgili konu önlenmeye çalışılıyor diyebiliriz; bu da bir ikincil önleme çalışması.

Dördüncü öneri olarak söyleyeceğimiz, dünyada yapılan araştırmalar -biraz önce hocamız da vurgulamıştı- beceri temelli çalışmaların özellikle hem suç konusunda hem de bağımlılık konusunda çok etkili olduğunu ortaya koyuyor. Bu programın çıkış noktası şu: Aslında Amerika'da çok önemli bir program var, Life Skills Eğitim Programı; Botvin tarafından yapılan bu programda bağımlı olan bireyler ime bağımlı olmayan bireyler belirli özellikler açısından karşılaştırılıyorlar ve bağımlı olan bireylerin "hayır" deme, duygu yönetimi, karar verme, öfke kontrolü gibi bazı konularda diğer bireylerden daha dezavantajlı oldukları bulunuyor. Dolayısıyla da önerme şu: "Küçük yaşlardan itibaren biz bu öfke kontrolünü, duygu yönetimini, karar vermeyi, hayır diyebilme becerilerini çocuklara kazandıralım ki ilerleyen yıllarda bu çocuklar bağımlılık yapıcı unsurlarla veya çeşitli tekliflerle karşı karşıya kaldıklarında hayır diyebilsinler, duygularını yönetebilsinler." Yaşam Becerileri Programı da buradan hareketle ortaya çıkmış bir program. Yeşilay Yaşam Becerileri Programı şu anda 7'nci sınıflarda Millî Eğitim Bakanlığıyla uygulanıyor. 7'nci sınıfların seçilmesinin önemli bir sebebi 13 yaş bağımlılıkta özellikle çok kritik bir yaş. Özellikle 7'nci, 8'inci sınıfta maddeyle ilgili, alkolle ilgili ilk teklifler ve deneyimler karşısına çıkmaya başlayabiliyor çocukların. O yüzden de bundan önce, bu önleme programının gerçekleştirilmesi kritikti. Bununla ilgili de bir etkililik analizi gerçekleştirdik eğitimin Türkiye'de yaygınlaşmasıyla birlikte. Bu etkililik analizi sonucunda 1.189 öğrenciye yapılan nicel ve nitel çalışma, karma desen uygulaması yapıldı. Kendini tanıma, kendisini ifade etme, olumsuz duygularla başa çıkma ve "madde reddi" dediğimiz yani "hayır" diyebilme becerilerinde anlamlı değişiklik yarattığı ortaya çıktı programın ve Türkiye genelinde yaygınlaşmasına Millî Eğitim Bakanlığı tarafından karar verildi ve şu anda uygulanmaya devam ediliyor.

Beşinci önerimiz aslında biraz da savunuculuk tarafına dair öneri. Biliyorsunuz hem tütünde hem alkolde reklam faaliyetleri yasak olmasına rağmen örtülü olarak hem dijital platformlarda hem de internet üzerinden bazı yayınlarla özendirme alanında birçok faaliyet yürütülebiliyor. Hem suç anlamında hem de bağımlılık anlamında özendirme çalışmalarının önlenmesi açısından biz "Sağlıklı

Yaşam Savunucuları Projesi" adı altında bir proje başlattık. Genç Yeşilaycı yaklaşık 150 arkadaşımızı bununla ilgili eğittik ve bir izleme-tarama faaliyeti yapıyorlar internet üzerinde, sosyal medya üzerinde ve buldukları ihlal durumlarını biz ilgili bakanlıklara Ticaret Bakanlığı, BTK, Tarım ve Orman Bakanlığına, Sağlık Bakanlığına iletiyoruz ve bununla ilgili yapılması gereken çalışmaları da onlar belirli ihlal kapsamında değerlendirerek ilgili hesaplara veya kişilere ceza ve yaptırımlar uyguluyorlar. Bu anlamda uygulandı, uygulanan cezalarımız da yaptırımlarımız da oldu ki bu da olumlu bir gelişme.

Altıncı olarak da müdahale çalışmaları. Tabii, birincil önlemeden, ikincil önlemeden bahsettikten sonra "üçüncül önleme" dediğimiz önleme alanı bir nevi aslında bağımlılık ortaya çıktıktan sonra bir tedavi hizmetinin, müdahale çalışmasının yapılmasıyla ilgili. Şeyma Hanım'ın da biraz önce söylediği üzere 105 tane 81 ilde ücretsiz, bağımlılıkla ilgili sorun yaşayan kişilere destek veren merkezimiz var. Ayrıca, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde 115 numaralı hat üzerinden klinik psikologlarla on-line görüşmeler yapıldıktan sonra bir merkeze yönlendiriliyor ve o merkezde gerek ailelere gerekse bağımlı bireylere hizmet veriliyor. Şu ana kadar yaklaşık 70 binin üzerinde bireye alkol, madde, tütün, teknoloji ve kumar bağımlılığı alanında -biraz sonra sayılarını göstereceğim- hizmet verildi. Yaklaşık 500 binin üzerinde de seans gerçekleşmiş oldu bireysel görüşme anlamında.

Aynı zamanda tabii, sadece bağımlılıkla çalışmak yetmiyor, bağımlılığı ortaya çıkaran birtakım sorunlarla da çalışmak gerekiyor. Depresyon gibi, intihar gibi, anksiyete gibi, travma gibi birtakım çalışmaları da yürütüyorlar. Bununla birlikte iş ve uğraş terapileri anlamında YEDAM atölye çalışması kapsamında birtakım grafik tasarım, gastronomi, el sanatları gibi çalışmalar yürütülüp, meslek edindirme ile ilgili süreçler yapıp İŞ-KUR vasıtasıyla da bağımlı bireyler işe yerleştiriliyor YEDAM'da.

Şimdi, konumuz biraz 12-18 yaşa hitap ettiği için, aslında Yeşilay danışmanlık merkezleri 12 yaştan itibaren kişilere hizmet verdiği için buradaki sayıları sizin karşınıza çıkarmak istedik. 2020 yılından bu yana YEDAM'a başvuranlar arasında 12-18 yaşın ne kadar bir yer tuttuğuyla ilgili bir tablo. Gördüğünüz üzere, internet -tabii ki beklenen bir sonuç aslında- bağımlılığı ya da riskli internet kullanımında 4.325 kişinin 2.775'i yani yüzde 64'ü 12-18 yaş arasında. Alkol-maddede 1.900'ü yüzde 5,7'ye tekabül ediyor; tütün de yüzde 2,9. Özellikle tütün ve alkolde şunu vurgulamak isterim: 12-18 yaş grubu bağımlılık anlamında çalışması zor bir gruptur çünkü henüz etkilerinin çok fazla görülmediğini görürüz. Biz OBM'de de bunu deneyimlemiştik, öğrencilerle görüşmelerde de çünkü tütünle ilgili bir olgunun çocuğun sağlığında bir probleme dönüşmesi belirli bir yıl, periyot aldığı için çocuklar 18 yaşında bunun etkilerini çok görmediğinden tedaviye çok motivasyonları olmuyor açıkçası. O yüzden "Bu rakamlar tütünde neden bu kadar düşük?" sorusunu da biraz böyle açıklamak mümkün. Kumarda da yüzde 0,2'lik bir pay var. Buradaki payı da tabii şöyle yorumlamak çok mümkün: Özellikle 25-35 yaşta kumar bağımlılığının yoğun olduğunu görüyoruz. Burada ekonomik olarak kişilerin özgürlüğünü henüz kazanmamış olmasını kumara başvurulmamasıyla ilişkilendirmek mümkün.

Peki "Adli süreç ilişkisiyle bağımlılık türleri arasında rakamlara bir bakarsak ne görüyoruz?" dersek alkol ve madde kullanımı tabii bizim en fazla adli süreçlerle ilişkisi olduğunu gördüğümüz alan, açık ara. Denetimli serbestlik kararı olan 12-18 yaş grubu yüzde 19, cezaevi yaştantısı olan yüzde 10'luk bir danışanımız var. Kumar bağımlılığında bu yüzde 2'lik bir kısma denk geliyor, internet bağımlılığında ise yüzde 2,6'lık bir kısma denk geliyor. Özellikle alkol ve madde kullanımında suç unsurlarına daha fazla rastladığımızı ifade etmek mümkün.

Alında birkaç tane vaka örneği vardı ancak hani, suça sürüklenen çocuk kapsamında değerlendirebileceğimiz bir tane vakayı da burada sizlerle çok kısaca paylaşmak isterim: Antalya YEDAM'a gelmiş 15 yaşındaki bir kız çocuk, madde kullanım bozukluğu için YEDAM'a başvuruyor. Özetlemeye çalışayım: Haftada yaklaşık 1 gram esrar, her gün bonzai, iki günde 1 damar yoluyla eroin, kokain; bu karışık kullanım yani çok rastladığımız bir durum. Xanax deneyimi yani reçeteli ilaç kullanımı kategorisinde, haftada birkaç kez bali ve çakmak gazı kullandığını danışan ifade etmiş. Tabii, bu ekstrem bir örnek gerçekten. Danışan, babasının kendisine yönelik cinsel istismarda bulunduğunu, babası tarafından cinsel istismara maruz kaldığını annesine bildirdiğini ancak annesinin de inanmadığını ifade etmiş, çok özetle. Danışanın annesi ve babası boşanmış, şu anda baba cezaevinde. ÇEMATEM'den destek almış, düzenli bir ilaç kullanımı devam ediyor. Aynı zamanda da işte, bize başvurusu -yanlış söylemeyeyim- Temmuz 2025'te, altı aydır da temiz olarak YEDAM'a şu anda görüşmeye, aktif görüşmeye devam eden bir vaka. Travmatik bir öykü ama bunu da özellikle ifade etmek istedik. Bu tarz da birkaç tane daha öykü var, görece bu biraz daha ekstrem bir örnek.

Bu şekilde çalışmaları, Yeşilayın çalışmalarıyla birlikte önerilerimizi de özetlemeye çalıştım.

Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Çok teşekkür ediyoruz Türkiye Yeşilay Cemiyetine ve kıymetli hocamıza.

V.- MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONLARI

A) Görüşmeler

1.- Profesör Doktor Miraç Burak Gönültaş ve Yeşilay Akademi Direktörü Hakan Çetin tarafından yapılan sunumlara ilişkin görüşme

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Şimdi, sayın vekillerimizden görüş, öneri veya soruları almak üzere mikrofonu sayın vekillerimize uzatacağım, bütün sunumları kapsayacak şekilde sorularınızı da yöneltebilirsiniz.

İlk olarak, Sayın Ümmügülşen Öztürk, buyurun.

ÜMMÜGÜLŞEN ÖZTÜRK (İstanbul) - Konuşmacılarımıza teşekkür ediyorum, çok güzel bir çalışmaydı her ikisi de.

Benim sorum Yeşilaya: Yeşilayın Millî Eğitimdeki ders saatlerini nasıl ayarlıyorsunuz? Bildiğim kadarıyla biraz problem vardı serbest saatlerini kullanabiliyordunuz sadece, o sorunu aştınız mı, onu merak ediyorum. Yani hangi saatlerde bu çocuklara bu Yeşilay eğitimini verebiliyorsunuz? Bir problem yaşıyorsanız biz de kurulda onu belirtebiliriz onun çözüm arayışlarına girebiliriz.

İkincisi de en beğendiğim projeniz bu sosyal medyadaki madde kullanımını veya işte bağımlılıkları takip eden 130 gönüllünüz. Bence çok güzel bir proje çünkü absürt şekilde çok fazla bir yüklenme var sosyal medyaya. Bunun sayısını artırmayı düşünüyor musunuz?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Teşekkür ederim.

Şimdi, söz talebi Sayın Vekilimizde, buyurun lütfen.

NACİ ŞANLITÜRK (Ordu) - Başkanım, teşekkür ediyorum.

Ben misafirlerimize teşekkür ediyorum, gerçekten sunumları çok güzeldi.

Benim Yeşilaya sorum şu olacak: Toplumda son yıllarda uyuşturucu madde kullanımı toplumun her kesiminde arttı. Elimizde böyle bir veri var mı; son on yıla baktığımızda, toplumun genelinde, işte, "2015 yılında toplumun şu kadarı uyuşturucu kullanıyordu, şimdi bu kadar arttı." gibi? Bir de uyuşturucu kullanım yaşı en az kaç yaşa kadar düştü; 12, 13, 15; hangi yaşa kadar düştü? Bunu önlemek için neler yapılmalı? Tabii, aileden başlamak kaydıyla. Efendim, bir de son yıllarda uyuşturucu kullanımının artmasının sebepleri Yeşilaya göre nelerdir?

Teşekkür ediyorum Başkanım.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Çok teşekkür ediyoruz Sayın Naci Şanlıtürk Vekilimize ve sözü Serap Ekmecki Vekilimize veriyorum.

FATMA SERAP EKMEKÇİ (Kastamonu) - Teşekkür ediyorum Başkanım.

Ben de son sunumdan başlayarak gitmek istiyorum, notlarımı aldım. Şimdi, ben, Kastamonu'da olduğu için, Kastamonu Vekiliyim, YEDAM'ın çalışmalarını yakından da takip ediyorum. Gerçekten çok faydalı ve başarılı çalışmalar içindesiniz. Saha çalışmalarınız da tecrübeleriniz çok kıymetli. Bu noktada, kendim de bir avukatım, savcılık, çocuk mahkemeleri ve denetimli serbestlik süreçlerinde mahkemeler, adliyeler tarafından Yeşilaya yönlendirme programlarının uygulanabildiğini de biliyorum. Bu noktada, elinizde şöyle veriler var mı: Yani bu programlara dâhil edilen, suça sürüklenen çocukların tedavisinde, rehabilitesinde nasıl bir veri var elinizde? Çünkü şuna gelmek istiyorum: Eğer başarılı bir uygulama olduysa -ki ben sisteminizin çok güzel olduğunu düşünüyorum- acaba bu, standart bir uygulama hâline getirilebilir mi, bir mevzuat düzenlemesiyle düşünülebilir mi, Adalet Bakanlığıyla bu konuda bir görüşmeniz var mı? Bunu çok kıymetli buluyorum. Çünkü sadece seminer yapıp bilgilendirme faaliyetlerinin dışında bu altyapınızın da kurumsal bir paydaş olarak bu süreçte yer alması gerektiğini düşünüyorum ben kendi adıma.

İkinci sorum da Hocama: Umut Yıldızı Projesi'ni gerçekten çok beğendim, çok da verimli olduğunu düşünüyorum; ondan sonra, üç ayaklı bir projeden daha bahsettiniz. Bunun uygulaması var mı, bir pilot proje olarak yapıldı mı; bunu öğrenmek isterim.

Verdiğiniz spor örneği de önemliydi yani çocukları sadece sportif faaliyetlere yönlendirelim derken, onları sadece orada boş zamanlarını değerlendirir bir pozisyondan ziyade diğer kurumlarla iş birliği içinde olarak onları faydalı noktalara çekmeyi başarabilmeliyiz. Bu noktada da hep aslında aynı noktaya geliyoruz, iki haftadır yapılan çalışmalarda da görüyoruz ki aslında çocuk için tek dosya ama çok paydaşlı bir takip sisteminin gerekliliğini görüyoruz.

Bir de sosyal sağlık konusunda bunun mecburi ders olmasından bahsettiniz. Ben de bunu çok kıymetli buluyorum ama içinde acaba hukukta olmalı mı biraz? Çünkü çocukların çoğu, hemen hemen hepsi aslında işledikleri eylemlerin suç olduğunun bilincinde değiller. Evet, bizim kanunumuzda, hukuk sistemimizde vardır "Kanunu bilmemek mazeret sayılmaz, tabii ki herkes yaptığı eylemden sorumludur, suçludur." diye. Ama bu noktada da çocuklarla ilgili, ben temel hukuk bilgilerinin, özellikle cezai boyutta -çünkü yaşlarıyla ilgili düzenlemeler var ama onlar bunun farkında değiller, bilmiyorlar- işin içine hukuk kısmının ve özellikle de ceza hukuku kısmının girmesinin de gerektiğini düşünüyorum. Siz ne düşünürsünüz, bilmiyorum.

Çok teşekkür ediyorum.

SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ SOSYAL HİZMET BÖLÜMÜ BAŞKANI PROF. DR. MİRAÇ BURAK GÖNÜLTAŞ - Peki, not aldım.

FATMA SERAP EKMEKÇİ (Kastamonu) - Çok güzel sunumdu, sağ olun.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Sayın Vekilimiz Selcan Taşçı'nın da bir söz talebi var.

Buyurun, lütfen.

SELCAN TAŞÇI (Tekirdağ) - Teşekkürler sunumlarınız için.

Öncelikle Burak Hoca'ya sormak istediğim birkaç soru var. Yani teori ile sahanın çatıştığı alanlar var mı, neler; onunla ilgili ben gözleminizi merak ediyorum çünkü teoride aslında idealize ettiklerimiz üzerinden biraz konuşuyoruz, okuyoruz, yazıyoruz, öğreniyoruz. Saha çalışmalarınız yoğun olduğu için, onlarla ilgili belki örnekendirerek bilgilendirebilirsiniz...

Ve göç ile çocuk suçluluğu arasında bir bağlantı olduğunu biz daha önceki sunumlarda da gördük, sizin de bununla ilgili çalışmalarınız var. Burada yani hem iç göç hem de Türkiye'de bu son dönemde, işte, geçici koruma statüsündeki çocukların çokluğu ve bazı bölgelerde, okullarda, aynı okullarda -zaten biz gettolaşma istemiyoruz, bir kaynaşma istiyoruz ama- aynı sınıflarda, bazen yarı yarıya oranda çocuklar bir arada eğitim alıyorlar ve birbirleriyle doğru iletişim kurabilecek bir dilleri de yok. Dolayısıyla, böyle okullarda diğer okullara nazaran suça karışmada belirgin bir fark var mı, suçta artış var mı ve buna karşı ne yapmak lazım? Yani farklı kültürler, savaş deneyimleri, travmaları o çocukların karşılıklı olarak birbirlerini nasıl etkiliyorlar, onu merak ediyorum. Bu saptımdan sonraki aşamada yani o sosyal alanda çocuğun bir uyarıyla hatta dışlanmayla bile karşılaşabilmesi için önce o sosyal alanda bulunduğu o saptımdan dışlanmaya değer bir davranış olarak benimseniyor olması gerekiyor ama biz maalesef hem bu çocuklarda hem de bununla... İşte, bazen arkadaşlarımız böyle yüzleşmemekte ısrar ediyorlar ama yaygın bir yozlaşma var. Dolayısıyla, aslında bizim idealize ettiğimiz alanda sapma varsaydığımız birçok davranış sıradanlaşmış, normalleşmiş durumda, bununla mücadele bence çok önemli yani burayı aşamazsak zaten o çocuklara o yolu gösterme, o ilk müdahale şansını da kaybediyoruz gibi geliyor bana. Bunlar ve Umut Yıldızı, onu söylediniz yani ayrılma sebeplerini soracaktım. Damgalama dışında farklı sebepler de var mı o programdan ayrılmayla ilgili?

Ve yine bu, işte, idealize ederek konuşmakla ilgili... Yani, benim mesela, burada öncelikle şeyi söyleyeyim: Feminist bir dille söylemiyorum yani annenin özel bir yeri olduğunu, vesaire kabul ediyorum ama bu, evde anne, işte, mahallede muhtar hikâyesi, evde olamıyor ki anne. Yani 2026 şartlarında hayatın olağan akışına maalesef uygun değil, keşke olsa. Geçen Esra Hocam da söyledi, bu çalışma saatlerini yeniden düzenlemeyi falan, ben çok katılıyorum o konuya. Yani, ben, işte, kendi hayatımdan... Buradaki birçok arkadaşımız öyledir. Ben, işte, bu hafta başından beri gece eve gittiğimde çocuğumu hiç uyanık görmedim mesela. Yani istediğiniz kadar hassasiyetiniz olsun, farkındalığınız olsun, ihmalkâr bir kişiliğiniz de olmasın ama günün gerçekleri, maalesef... Faklı birçok

sebebi de yani ekonomik koşullar, metropol yaşantısı, farklı farklı kesimler için dolayısıyla biraz daha o hayatın olağan akışına daha uygun çözümler mi üretmek gerekiyor acaba?

Yeşilayla ilgili de Hakan Bey'e şunu sormak istiyorum: Aslında tam son sayfada merak ettiğimi kısmen vermişsiniz yani bu bağımlılık türleri ile adli süreç arasındaki ilişkiyi merak ediyordum, burada bazı oranlar vermişsiniz ama şu detayı da merak ediyorum: Yani, burada bu bağımlılık türlerine göre suç türleri de değişiklik gösteriyor mu? Yani alkol bağımlılarında, uyuşturucu bağımlılarında daha çok şu suça yönelme ama internet bağımlılarında da daha ziyade bu suça yönelme ve bunların yaş gruplarına göre dağılımı... Ve internet bağımlıları sadece hani, suç işlemek değil de kendilerine zarar verme ya da işte, bu internet bağımlısı çocuklarda, sonrasında uyuşturucu bağımlılığının da görülebilmesi gibi veriler var mı, araştırmalar var mı elinizde? Yani "İnternet bağımlılığı akabinde başka bağımlılıklara da yol açıyor." diyebilir miyiz? Bilimsel olarak böyle bir çalışma var mı? Ve dediğim gibi, suçun mağduru olmayı güçlendiriyor mu mesela yani suç işlemenin dışında internet bağımlılığı bir suçun mağduru olmaya da sürüklüyor mu? Bununla ilgili de oranlar varsa sevinirim.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Çok teşekkür ediyoruz Sayın Vekilim.

Bir söz talebi de Sayın Rukiye Toy Vekilimizden var, buyurun Sayın Vekilim.

RUKİYE TOY (Sivas) - Sayın Başkanım, kıymetli milletvekili arkadaşlarım, kıymetli hocalarımız; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Hocalarıma gerçekten çok teşekkür ediyorum sunumları için, çok istifade ettiğimiz bir sunum oldu, emeğinize sağlık.

Şimdi, biraz önce Selcan Vekilimizin söylediği gibi, evde anne konusunu ben de söylemek isterim açıkçası. Bazen annelere çok fazla sorumluluk ve yük yüklediğimizi, babaları da bir kenarda tuttuğumuzu düşünüyorum oysaki erkek çocuklar için bilhassa baba rol model. Bir araştırma okumuştum Hocam, Amerika'da seri cinayetler işleyen bir genç üzerinde araştırma yapıyorlar ve çocukluğunda özellikle baba şiddetine çok fazla maruz kaldığını görüyorlar. Dolayısıyla babadan görülen davranışlar özellikle erkek çocuklar içerisinde ama genel olarak aile içerisinde çok daha etkileyici olabiliyor. Dolayısıyla bu eğitim çalışmalarınıza babaların katılımı nasıl, katılabilirler mi ya da katılımı artırmak için neler yapabiliriz? Çünkü gerçekten bu eğitimlere babaların da katılması elzem görünüyor. Hepinizin malumu, bir sanatçımız vardı bildiğiniz -rahmetli oldu-mesela onunla ilgili filmde alkol aldıktan sonra gerçekten her akşam eşine şiddet uygulayan bir baba figürü vardı ve sonunda eşini maalesef öldürdü, cinayet işledi; sonra, aynı çocuk büyüyüp yine alkol almaya ve eşine şiddet uygulamaya başladı. Böyle bir film vardı. Dolayısıyla, bu zincir nasıl kırılabilir, bu döngüyü nasıl kırabiliriz bununla ilgili, babalarla ilgili bir çalışma özellikle yapılabilir mi?

Bir de yine Burak Hocama soracağım: Siz bize, mesela, politika yapımcılar nezdinde "Özellikle bir tane ve çok önemli bir önerim var." deseniz bu ne olurdu?

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Çok teşekkürler Sayın Vekilim.

Erol Keleş Hocamızın da bir söz talebi var, hemen karşılıyorum.

Buyurun lütfen.

EROL KELEŞ (Elâzığ) - Kıymetli Başkanım, çok kıymetli misafirler, hocalarım; hoş geldiniz. Gerçekten sunum için ben de teşekkür ediyorum.

Öncelikle, Burak Hocama bir soru sormak istiyorum. Şimdi, ben bunu gördüğüm zaman Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Suçla Mücadele Uygulama ve Araştırma Merkezi... Bu merkezlerin gerçekte Türkiye'deki dağılımı nasıl? Şu anda hangi üniversitelerimizde bu merkezler var ve bu merkezler gerçekten aktif bir görev görüyor mu?

Siz bilimsel çalışmalardan bahsettiniz ve bir model ortaya koydunuz, bu modelde de üç basamaktan bahsettiniz. Tabii burada aile, mahalle, okul ve mentörlük sisteminden bahsettiniz. Bunlar gerçekten teorikte baktığınız zaman çok kıymetli ama şöyle bir dönüp baktığımız zaman zaten suça sürüklenen çocukların çoğunun ailesinde mutlaka sıkıntılar bulunuyor ve biz bunu nasıl tespit edeceğiz, bunların hiçbirisi gelip de... Bunu aynı şekilde Yeşilay için de söylüyorum, YEDAM için de söylüyorum çünkü onların tamamı da gönüllülük esasına bağlı kurulan kuruluşlar. Ve dönüyorsunuz mahalleye, mahalle muhtarlarının bu konuda gerçekten gelip de "Ya, bana ne, şu ailede, şu çocukta problem varmış." böyle bir serzenişi oluyor mu? Okula geliyorsunuz, okulda aynı problem. Dolayısıyla bir bütün olarak değerlendirdiğimiz zaman, burada bağlantıyı kurmada çok ciddi sıkıntılar olduğunu düşünüyorum ve bunlara bir mentör... Kim mentör olacak ve bu mentör olacak kişinin gerçekten eğitimi nedir ve bunun karşılığı ne olacaktır? Gerçekten benim kafam çok karıştı yani bunu kim belirleyecek. Böyle olunca da yani evet, teorikte çok güzel, bunlar olursa çok çok güzel ama pratiğe döndüğünüz zaman valla pratikte öyle değil; mahalle öyle değil, aile öyle değil, okul öyle değil, bu sistem böyle değil. Dolayısıyla böyle daha ayakları yere basan ne olabilir yani pratikte bunun uygulanmasını sağlayacak ne gibi önlemler alınabilir ya da nasıl bir model ve bu model de tüm Türkiye'de nasıl uygulanabilir? Bu, bir.

İkincisi: Bu konularla ilgili gerçekten sizin merkezinizdeki çalışmalardan, meta analizden bahsettiniz ama zannederseniz yurt dışı kaynaklı bir meta analizden bahsettiniz. Bizim ülkemizde bu konuyla ilgili bilimsel yayınların dağılımı nasıl, gerçekten biz bu dağılımlara göre bölgesel ya da tüm Türkiye çapında bir meta analiz yapabilir miyiz, böyle bir imkânımız var mı ve bunun üzerinden yürüyüp yeni, uygulanabilir ve devletimize de yol gösterecek bir model uygulanabilir mi?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Çok teşekkür ediyoruz Kıymetli Vekilim.

Orhan Ateş Vekilimizin söz talebini karşılıyorum.

Buyurun lütfen.

ORHAN ATEŞ (Bayburt) - Teşekkür ederim Başkanım.

Ben de çok kıymetli misafirlerimize hoş geldiniz diyorum, sunumlarından dolayı da teşekkür ediyorum.

Yeşilaydan gelen çok kıymetli konuşmacımız Hakan Bey'e ben bir soru soracağım. Şimdi, tabii, çok kıymetli işler yapılıyor Yeşilayda. Ben de memlekete gittiğimde mutlaka Yeşilay şubesini her zaman ziyaret ediyorum, oradaki arkadaşların faaliyetlerini yakından takip ediyorum. Teşekkür ederim, güzel işler yapıyorsunuz.

Tabii, bağımlılıkla mücadelenin bir önleyici kısmı var, bir de bağımlılık oluşuktan sonra onun tedavisi aşaması var. Yeşilay burada hem önleyici hem bağımlılığın tedavisi esnasında, sonrasında bir bakıma mentörlük yapıyor. Bu işleri yaparken AMATEM'lerle bir koordinasyon var mı? Yani oradaki tıbbi tedaviyle birlikte biz psikososyal yöntem uygulanıyor mu yoksa siz bağımsız olarak yalnızca kendi yöntemlerinizle mi bu uygulamaları, bu faaliyetleri yapıyorsunuz, onu öğrenmek istiyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Selcan Hanım, siz lütfen buyurun.

SELCAN TAŞCI (Tekirdağ) - Yeşilaya 2 sorum daha vardı, atladım, kusura bakmayın.

Şimdi, bu uyuşturucu operasyonları güncel, son dönemde yani neredeyse hani onlarla yatıyoruz, onlarla kalkıyoruz ve burada, işte, şöhretli isimler var ve belli bir yaş grubunun da çok sıkı sıkı takip ettiği isimler, kendileriyle özdeşlik kurduğu isimler. Bu operasyonların medyada yer alma şekli, kullanılan dil yani "Şu maddeyi de kullanıyor, şöyle kullanıyor, şurada kullanıyor." neyse bütün detaylarıyla bu haberlerin verilme şekli, potansiyel kullanıcı çocuklar için caydırıcı mı oluyor sizce yoksa teşvik edici, özendirici mi oluyor, aslında daha böyle merak oluşturan bir dil mi? O haber diliyle ilgili ben yorumunuzu gerçekten merak ediyorum çünkü çok ciddi oranda maruz kalıyoruz.

Bir de bu cezasızlık algısını biz hemen hemen her sunumda konuştuk. Şimdi, bağımlı çocuklarda sağlıklı bir algıdan söz edemeyeceğimiz için, bağımlı çocuklarda cezasızlık algısını ortadan kaldırabilmek için özel bir rehabilitasyon çalışmanız var mı, onu merak ediyorum.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Sanıyorum başka soru ya da söz talebi yok.

Ben de kısa bir soru sormak isterim: Öncelikle Yeşilayın OBM ve TBM programlarını ben de takip ediyorum. TBM birincil önlemeden de biraz sanki daha "pre" bir şey fakat OBM risk altındaki çocuklara yönelik bir program, güzel de sonuçlar alınmış, bu memnuniyet verici fakat biz biliyoruz ki hem bağımlılıkta hem suça sürüklenme de okul terki önemli bir risk faktörü. Okul dışında da pek çok çocuk var ve onlarla ilgili ne tür inisiyatifler alınıyor, bunu merak ediyorum.

İkinci olarak da kıymetli hocama sormak isterim: "Suça sürüklenen çocuk" tanımı üzerinde durdunuz. Bizim adalet sisteminde "suça sürüklenen çocuk" olarak tanımlanıyor. Bu tanımı siz nasıl buluyorsunuz? Bu tanım sizin için yeterli bir tanım mıdır? Burada sürükleyen faktörlere, özellikle ailesel ve kurumsal -bazen okul, bazen bakanlık ya da işte önleyici tedbir kararını uygulamak durumunda olan kurumlar ve aile- faktörlere baktığımız zaman bunlara bir cezai yaptırım modelini içeren dünyada bir uygulama var mı, böyle bir şeyi önerir misiniz?

Şimdi, şöyle bir şey var: "Suça sürüklenen çocuk" dediğimiz zaman çocuğu suçtan ari bir şekilde tanımlıyoruz yani o sürüklendi. O zaman sürükleyen faktörlere nasıl yaptırımlar olmalı, bir de bunu sormak isterim.

Çok teşekkür ediyorum. Sorular zannediyorum Türkiye Yeşilay Cemiyetinde biraz daha yoğunlaştı. İsterseniz sıra olarak önce Yeşilay Cemiyetini, sonra kıymetli hocamı dinleyelim.

Buyurun lütfen.

YEŞİLAY AKADEMİ DİREKTÖRÜ HAKAN ÇETİN - Sırayla cevap vermeye çalışalım.

Birinci, aslında rehberlik dersiyle ilgili bir soru vardı. Şu anda mevcut sistemde ortaokullarda bir rehberlik dersi mevcut ama liselerde okul öncesi ve ilkokulda bu bağımlılık çalışmaları sosyal etkinlik dersleri kapsamında ya da sınıf öğretmenlerinin kendi derslerinin içerisinde rehber öğretmen ve psikolojik danışmanlar tarafından yürütülüyor ağırlıklı olarak. Dolayısıyla tüm kademelerde bir rehberlik dersi ve hatta belki bağımlılığa özel yaşam becerileri, bağımlılıkla ilgili dersler olması bizim açımızdan tabii bir STK olarak bizim arzumuz diyebiliriz, bunu ifade etmek isterim.

Sağlıklı Yaşam Savunucuları Projesi dedik biz buna, biraz da uzun bir ismi var. 130 öğrenciye eğitimler verdik, onlar aktif olarak tarama yapıyorlar hatta onlarla bir gençlik kampı yaparak hukukçuları, Ticaret Bakanlığından reklam, denetim uzmanlarını getirerek ileri bir eğitim de yaptık onlara; dolayısıyla savunuculuk anlamında epey iyi bir noktaya geldiler. Şimdi yeni bir kayıt dönemi tekrar başlattık. Genç Yeşilaycılar genelde bizim hedef kitlemiz oluyor ama dışarıdan da birileri başvurabiliyor, hukukçular ya da bağımlılık konusunda derdi olan öğrenciler katılıyorlar. Çok güzel bildirimler yapıyorlar ve aslında ikincil kazanımı birincil kazanımından da güzel, o gençler de aslında birçok şeyi fark ediyorlar. "Biz sosyal medyada dolaşırken bu kadar özendirici faaliyetin olduğunun farkında değildik." diyor gençler. Dolayısıyla hem gençlere bu bakış açısını kazandırmış oluyoruz hem de onlar da işe yarattıklarını hissediyorlar, onlar vasıtasıyla sosyal medyada gördüğümüz ihlalleri de çok hızlı bir şekilde dosyalayıp, raporlayıp ilgili kurumlara iletmış oluyoruz. Dolayısıyla, bu projenin devamını da planladık ve biraz daha kapsamlı olarak devam edeceğiz.

Uyuşturucu madde artışıyla ilgili, yaşla ilgili aslında bir soru vardı. Bu yaş konusuyla ilgili özellikle hani araştırmalarda çıkan rakamlar ile söylenen rakamların bazen medyada ele alınışında -sayın vekilimizin medyada ele alınışıyla ilgili söylediği söze de aslında bir atıfta bulunarak- şöyle ifadeler geçiyor: "Uyuşturucu madde 11 yaşa düştü." Aslında bu, bağımlılık anlamında bir okuryazarlıkla ilişkilendirilirse yanlış bir söylemdir. Mesela, 4 yaşında çakmak gazı bağımlısı olmuş bir çocukla ilgili de vaka gördük ama bu bağımlılığın 4 yaşa düştüğü anlamına gelmez. Bu, aslında 30 yaşında başlayan, 28 yaşında başlayan, 22 yaşında başlayan, 15 yaşında başlayan kişilerin bir ortalaması alınarak elde edilen bir değerdir ve bu değer de Türkiye'de şu anda yaklaşık 18 yaşa denk gelmektedir; 18,6. Çeşitli araştırmalarda farklılık arz etse de aşağı yukarı 18 yaşa denk gelen, 19 yaşa denk gelen bir rakamdır. O yüzden "Bu yaşı düştü, 11 yaş oldu." demek "11 yaşta bir vakaya rastlandı." demektir temelde.

Uyuşturucu maddeyle ilgili Türkiye'de yapılmış çeşitli araştırmalar var 2018 yılından 2025 yılına kadar ancak bu araştırmalar beyan esaslı araştırmalar olduğu için ve uyuşturucu maddeyi beyan etmek de suç olduğu için çoğu zaman araştırma verileriyle ilgili çok değişkenlik arz edebiliyor. 0,6 ile 3,1 arasında değişen çeşitli araştırma verileri var TUBİM'in, Yeşilayın yaptığı araştırma sonuçları olarak.

Atık su analizi İçişleri Bakanlığı ve Yeşilay tarafından gerçekleştirilen bir araştırma. Bu atık su analizinde beyan esası olmadığı için atık su kanalizasyonlarında psikoaktif maddelere bakılarak Türkiye'deki tütün, alkol ve madde kullanımlarına dair bir veri elde edildiği için burada aslında çok ciddi bir artış eğilimi olmadığını görüyoruz ama alkolde bir artış eğilimi olduğunu görüyoruz, her yıl alkol kullanımıyla ilgili bir miktar artış görüyoruz. Tütünle ilgili pandemi döneminde düşüş, sonra biraz daha artış eğilimi görüyoruz ama uyuşturucu maddeyle ilgili türler değişse de genelde stabil diyebileceğimiz bir seyir söz konusu. Atık su verileri açısından da bakarsak konuya böyle.

Tabii operasyonlar, yakalanma miktarları ve benzerinden bazen yorumlar yapılabilir ama bu gerçekçi bir yorum olmuyor. Çok madde yakalanmış olması aynı zamanda çok kullanılıyor anlamına gelmeyebiliyor yani direkt olarak birbirinin yordayıcısı değil, bunu da böyle ifade etmiş olayım.

Uyuşturucunun kullanım sebepleri yani neden uyuşturucu kullanımının arttığına dair bir vekilimizin sorusu olmuştu. Çok şey söylemek mümkün yani biraz önce sunumda da söyledim, çok boyutlu bir sorun yani pandemiden küresel arza kadar birçok şey söylemek mümkün ancak özellikle Türkiye'de kullanılan maddelerin türlerine baktığımızda kimyasal, sentetik dediğimiz maddeler artış eğiliminde, dünyada da böyle. Biraz önce bahsettiğim gibi Afganistan'daki durum da bunun üzerinde etkili oldu. Sentetiklerin 2 tane çok temel özelliği var biri kolay üretilebilir, biri ulaşılabilirliğinin yüksek olması, biri de ekonomik olarak uygun fiyatlarla pazarlanması. Bir tane daha söyleyeceğim aslında metamfetamin özelinde. Metamfetaminin -bağımlı diliyle söylüyorum- kafası, işte, piyasada çok duyduğumuz, şu anda kamuoyunda çok duyduğumuz kokain yaklaşık kırk beş dakikalık bir saatlik saatlik bir etki yaratır, eroin hakeza hani birkaç saattir, üç dört saattir ama metamfetamin on iki ila kırk sekiz saat arasında bir yükselmeye yani -bağımlı diliyle- kafaya neden olduğu için de... Bir madde ulaşılabilirse, ekonomikse ve iyi kafa yapıyorsa o maddenin artışı söz konusu oluyor. Madde kullanımıyla ilgili bunları söyleyebilirim. Tabii, çok fazla sosyolojik, bireysel yorum da yapılabilir.

Adliyelerle ilgili bir şey vardı.

Siz cevaplayın isterseniz.

YEŞİLAY YÖNETİM KURULU ÜYESİ DR. ŞEYMA HALAÇ - Adalet Bakanlığıyla yakın zamanda yaptığımız bir protokolümüz var, bu kapsamda hem cezaevlerinde hem de diğer denetimli serbestlik süreçlerinde Yeşilay ve Adalet Bakanlığı aslında süreçlerde gayet irtibatlı ve işbirliği içerisinde ilerliyor. Tabii, bu, çocuklar üzerinden değil, daha çok yetişkinler üzerinden planlanan bir çalışma ve protokoldü. Yerelde bazı iyi uygulama örnekleri var ve yapılabilir, biz de gündemimize almış olalım, kendimize de not ettik bunu fakat hâlihazırda da yapılan çalışmalar var zaten bu cezaevindeki bireylerle ilgili.

Onun haricinde, okul dışındaki bireylerle ilgili sanıyorum soru vardı. OBM Programı, evet, bahsettiğiniz gibi Başkanım, daha çok "sekonder önleme" diyebileceğimiz, daha riskli gruptaki ama aynı zamanda önlememizin mümkün olduğu, müdahale etmemizin mümkün olduğu çocuklara yönelik yürüttüğümüz bir program. Okul dışında elbette sahada yaptığımız birçok çalışma var ama daha çok biz bunu Aile Bakanlığı üzerinden çocuklarla temas hâlinde olabilecek profesyonellere eğitim vererek, farkındalıklarını arttırarak, "İşte, bağımlılık nasıl tanınır?" "Tanıdıklarında nasıl müdahale edebilirler?" bu anlamda kapasitelerini güçlendirerek destek olmaya çalışıyoruz okul dışında.

Diğer sorumuz?

YEŞİLAY AKADEMİ DİREKTÖRÜ HAKAN ÇETİN - AMATEM'lerle ilgili bir şey vardı.

YEŞİLAY YÖNETİM KURULU ÜYESİ DR. ŞEYMA HALAÇ - AMATEM ve bizim ortak çalışmalarımız konusunda da biz Yeşilay danışmanlık merkezlerimizde ve rehabilitasyon merkezlerimizde aslında esasen müdahale uygulamış oluyoruz bireylere. Yeşilay danışmanlık merkezlerinde ayaktan sosyal ve psikolojik rehabilitasyon hizmeti diyebiliriz bu verdiğimiz hizmete. Orada psikologlarımızla, sosyal hizmet uzmanlarımızla, iyileşme koçlarımızla daha çok işin psikolojik yönüne ve sosyal hayata kazandırılma kısmına dair çalışmalarımız var; elbette, bunun bir de tıbbi boyutu var. Bu daha çok, işte, AMATEM'lerde, BAHAR'larda Sağlık Bakanlığımızın yürüttüğü kısım oluyor ve burada paslaşılarak ilerliyoruz. Yine, REHAP'larda ise rehabilitasyon merkezlerinde -şu an 3 REHAP'ımız var Bursa'da, Diyarbakır'da ve Kayseri'de- daha uçtan uca, yataklı hem tıbbi tedavi hem de psikososyal destek verdiğimiz bir kurgumuz var. Burada da yine yani AMATEM'lerle işin doğası gereği paslaşıyoruz yani Bakanlığımızla bu konuda irtibattayız. Onlar bizden AMATEM sonrası süreçte rehabilitasyon noktasında destek alıyor, biz de onlardan yine süreçte hem destek alıyoruz hem de veriyoruz diyebilirim.

YEŞİLAY AKADEMİ DİREKTÖRÜ HAKAN ÇETİN - Uyuşturucu operasyonlarıyla ilgili bir soru vardı, dilerseniz ben cevap vereyim.

YEŞİLAY YÖNETİM KURULU ÜYESİ DR. ŞEYMA HALAÇ - Olur, tabii ki.

YEŞİLAY AKADEMİ DİREKTÖRÜ HAKAN ÇETİN - Şimdi medyada aslında bazen bunun kullanımıyla ilgili etiketleyici, damgalayıcı ve hatta özendirici bir dil kullanılabiliyor maalesef. İşte, "uyuşturucu baronu" ifadesi de "altın vuruş" ifadesi de... Bunlar aslında bazı açılardan özendirici ifadeler hâline gelebiliyor. Dolayısıyla, eğer bu dil iyi kurgulanmazsa bu özendirici olabilir mi? Evet, olabilir ve nitekim medyada da bazen bu haberlerin servis edilme biçimleri özendirici olabiliyor; evet, doğru.

SELCAN TAŞCI (Tekirdağ) - Mevcut dil özendirici mi sizce? Ya, mevcut, şu operasyon sürecinde kullanılan genel medya dili sizce özendirici mi?

YEŞİLAY AKADEMİ DİREKTÖRÜ HAKAN ÇETİN - Yani şöyle: Mesela, evet, bu dille ilgili biz daha önce medya mensuplarına yönelik bir eğitim çalışması yapmıştık, yerel medya mensuplarına. Ondan sonra bir tarama yaptık. Aslında, bu güzel bir uygulamaydı. Daha öncesinde çıkan haberlerde kullanılan dille, işte "esrarkeş" "hapçı" "torbacı" vesaire gibi birçok kelime aslında bağımlılık anlamında tercih etmediğimiz bir dil. Sonra da tekrar Interpress üzerinden bütün medyada çıkan haberleri tekrar taradığımızda eksi yüzde 21 bu dilde bir azalma gördük yani aslında medyanın dilinin bazı açılardan özendirici olabildiğine dair bir görüşümüz var. Ve bununla ilgili de mutlaka medya mensuplarına -biz de bu çalışmaları yürütüyoruz- bazı eğitim ve farkındalık çalışmaları yapılabilir; bu özendirici olabiliyor. Tabii, ön planda olan kişilere ceza verilmesi, bazı açılardan o kişilerin de ceza alabiliyor olmasının görülmesi açısından caydırıcılık unsuru da oluşturabilir. Böyle bir araştırma yapmadık, bu söylediğim biraz daha sosyal öğrenme kuramını temel alarak yaptığım bir açıklama. "Benim sevdiğim, beğendim, medyanın gözü önünde olan ve aslında statü

olarak biraz daha yüksekte gördüğüm bir kişi dahi bununla ilgili ceza alabiliyorsa benim de başıma bununla ilgili böyle bir süreç gelebilir." demenin caydırıcı etkisi ortaya çıkabilir diye düşünüyorum. Ama tabii ki bununla ilgili belki de daha detaylı bir araştırma yani "Medya dili sizi nasıl etkiliyor?"la ilgili bir araştırma yapmanın faydalı olacağını düşünüyorum.

Bunun dışında bir de suç türlerinde bir soru sorulmuştu. Suç türlerinde 12-18 yaş bazlı bir ayırımı YEDAM tarafında, Yeşilay Danışmanlık tarafında vardır ama şu anda elimde yok. Bununla ilgili Komisyonla -dilenirse- bu verileri de paylaşabiliriz. Hani, hangi suç türünde, hangi yaş grubunda kimler mevcut ve nasıl bir profilleri var?

İnternet bağımlılığının -arkadaşlar bunu not olarak yazmışlardı özellikle- direkt bir suç unsuru gibi görünmese de aslında birçok psikososyal soruna neden olabildiği ve suç unsuruna platform oluşturduğuyla ilgili... Örneğin, uyuşturucuyu oradan temin etmek, elektronik sigara satışıyla ilgili oradan bir şeye ulaşabilmek gibi aslında -nasıl diyelim- bir kaynak oluşturma, kanal oluşturma daha doğrusu gibi bir unsuru olduğu ile ilgili bir şey, veri elimizde var; bundan bahsedebiliriz.

Rehabilitasyon çalışmasından bahsetmiştik.

Sanıyorum tümünü cevapladık.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Çok teşekkür ediyoruz Türkiye Yeşilay Cemiyetine.

Kıymetli Hocam, sizi dinliyoruz.

Buyurun.

SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ SOSYAL HİZMET BÖLÜMÜ BAŞKANI PROF. DR. MİRAÇ BURAK GÖNÜLTAŞ - Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Öncelikle çok müthiş sorulardı onu söyleyebilirim yani sayın vekillerimiz... Ya, biz akademik olarak böyle sorulara sürekli maruz kalsak çok daha kendimizi geliştirebiliriz diye düşünüyorum, gerçekten teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Teşekkür ederiz.

Bir akademisyen tarafından sorularımızın onaylanması bizi gerçekten mutlu etti.

SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ SOSYAL HİZMET BÖLÜMÜ BAŞKANI PROF. DR. MİRAÇ BURAK GÖNÜLTAŞ - Estağfurullah.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Çok teşekkür ederiz gerçekten.

SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ SOSYAL HİZMET BÖLÜMÜ BAŞKANI PROF. DR. MİRAÇ BURAK GÖNÜLTAŞ - Başkanım, ben Adanalıyım, memleketim Adana. Kiremithane Mahallesi'nde oturuyorum, oturmuştum yani ailem orada. Adana'yı bilenler bilirler orayı. Adana'da çalıştım çocuk suçlarında yani soruşturmacı olarak bir on sene ve sokakta çalıştım; yaklaşık on sene de akademi içerisinde çalışmaya çalışıyorum. Yani böyle orayı görüp, buraları görüp böyle karşılaştırma fırsatı yakalıyorum; o bapta cevap vermeye çalışayım, olur mu sayın vekillerim?

Şimdi, Umut Yıldızı Projesi'ni sormuştunuz ya Sayın Vekilim, ben orayı not aldım ama tam oradaki noktayı kaçırmış olabilir miyim Sayın Vekilim? Umut Yıldızı Projesi'nde bir vekilimiz "Neden ayrılmışlardı?" diye sordu. Siz sormuştunuz değil mi Vekilim?

SELCAN TAŞCI (Tekirdağ) - Ben onun dışında da hangi sebeplerden ayrıldılar dedim.

FATMA SERAP EKMEKÇİ (Kastamonu) - Ben çok başarılı bulduğumu söyledim. Ayrıca, daha sonrasında üç aşamalı bir durumdan bahsettiniz ya, bunun bir pilot uygulaması yapıldı mı, bununla ilgili bir çalışma var mı diye sordum.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Bu arada -pardon- 15 kişi de az bir "drop out" bence. Yani 15 kişi sanki az geldi bana, iyi bir başarı bırakan. Bırakan kişi çünkü gönüllülük esası var, mecburi değil, 15 kişinin terki aslında çok yüksek bir rakam...

SELCAN TAŞCI (Tekirdağ) - Şeyi anlamak istedim aslında: Çocuklar üzerinde bir baskı var mı?

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Neden ayrıldığını...

SELCAN TAŞCI (Tekirdağ) - Hani o, işte, suçun yoğun olduğu o ortamdaysa o ortamdan onlara dönük bir, aslında, kurtarılmamalarıyla ilgili bir baskı var mı?

SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ SOSYAL HİZMET BÖLÜMÜ BAŞKANI PROF. DR. MİRAÇ BURAK GÖNÜLTAŞ - Sağ olun, sayın vekilim. Umut Yıldızı Projesi bizimde gerçekten zorlandığımız, çok yoğun bir projeydi ama neticesini görmek, sonrasında mesela oradaki katılan öğrencilerimizden biri barış harekâtlarından birine katılmış, uzman çavuş olmuş, bize fotoğraf gönderdi falan; bu, bizi çok sevindirmişti; oraya katılan çocuklarımızdan bir tanesiydi.

O demiş olduğunuz 3 fazlı şey, bu bir tavsiyeydi; ben şu an, Türkiye'de aktif olarak yapıldığını... Bir de şöyle bir şey var sayın vekilim: Ben pratikten on sene uzağım, hani o dönem emniyet birimi içinde bu tarz toplantılara çok fazla katılıyorduk ama yaklaşık on yıldır daha çok akademik tarafındayım ama mümkün olduğunca takip etmeye çalışıyorum ama gördüğüm kadarıyla böyle bir pilot çalışma olmadı ama belki böyle bir şey... Hani istismarı önlemede de 3 basamaklı bir önleme modeli var, bilirsiniz; aslında biraz buna benziyor, o anlamda da tavsiye etmek istemişim.

Bir yerde de sosyal sağlık dersinden söylemişsiniz; kesinlikle doğru. Zaten yurt dışında görmüş olduğum bir önleme çalışmasında da özellikle hukuki neticeleri nelerdir, yaptığımız davranışların... Çünkü özellikle akran zorbalığında en büyük problemlerinden biri o, sayın vekilim; şaka gibi görüyor ama aslında, ciddi ciddi insanların psikolojisini bozan hatta fiziksel olarak zarar veren, şaka yoluyla zarar veren, işte "Biz şakalaşıyorduk, kötü bir şey yapmıyorduk." diyor ama ciddi şekilde zarar veren böyle vakalara da denk geldik. İşte, akran zorbalığından dolayı ebeveyn artık bunu savcılık aşamasına getirmiş, ifade alınması falan, o noktaya geliyor, artık adli süreçler başlamış oluyor. Bunların da kesinlikle o dersin içerisinde olması gerekiyor; söylediğiniz doğru.

Teori-saha çatışmasını sormuştunuz vekilimiz. Kesinlikle doğru, en çok yaşanan şeylerden bir tanesi o. Sayın vekilim, teori-saha çatışmasında tabii, teorik olarak kurmak çok önemli ama bu programlarda da en çok vurgulanan şeylerden bir tanesi şu: Programlar genellikle başta bir bilimsel şeyle başlıyorlar, daha sonrasında tabii ki doğal olarak yolda giderken kervan hani... Bazen bir eksiklikler oluyor, yerine hemen bir şey tamamlamak gerekiyor, biraz şeyin dışına çıkmış oluyor; çıkıldığında bu sefer de -bunu bir yayında görmüştüm- tekrar, en azından en baştaki teorik altyapıya, neden şey olması gerekliliğine sadık kalabilirsek. Pratikte çalışırken maalesef bu tarz problemler ortaya çıkabiliyor.

Benim en çok söyleyeceğim şeylerden bir tanesi şu sayın vekilim: Mesela bir polis yolda gidiyor diyelim, birini gördü, kimliğini soracak "Kimliğinizi gösterir misiniz?" Göstermem diyemem, göstermezsem zorla benim kimliğime bakabilir ya da sordurabilir, belki böyle bir yetkisi vardır ama psikoterapik yaklaşımlarda, işte bizim sosyal hizmette, psikolojide -işte Yeşilaydaki arkadaşlarımız da bahsettiler- eğer bir müdahale yapılacaksa karşı tarafın gönüllü olması gerekiyor. Şimdi, sayın vekilim, bizim, özellikle adli sosyal hizmette şu an, bundan sonra başlayacağımız en önemli konulardan bir tanesinin bu olması gerektiğini düşünüyorum. Biz bu insanları nasıl daha fazla ikna edebiliriz katılımlarını sağlayabilmek için, gönüllü olmalarını sağlamak için? İşte Umut Yıldızı Projesi'nde de aynı durum söz konusuydu. İşte ayrılan o 15 kişi hani teorik olarak şöyle yapılır, böyle yapılır diyoruz ama biz onları pratikte ikna edemediğimizde ya da onların gönüllülüğünü sağlayamadığımızda maalesef ilerleme olmuyor. İşte, ayrılma sebeplerinden biri de sayın vekilim, az önce söylediğim gibi etiketlemeden, birkaç tanesinden böyle bir rahatsızlık hatırlıyorum ama biz genellikle hep aileye gidip tekrar görüşmek istedik. Bazı çocukların gerçekten şöyle bir durumu oldu: Malumunuz yaz memleketi, bir ara işe gitmek istiyorlar, özellikle oradan Ege Bölgesi'ne çok gidiş vardı otellerde çalışmaya, genellikle gitmek isteyenlerin sebebi oydu sayın vekilim, ondan dolayı ayrılmışlardı ama genellikle ikna ettik ve katılımlarını sağlamıştık ama 15'inin bu şekilde katılımını sağlayamadık.

Yine, göç ve suçta artış var mı diye göçmen çocuklarla ilgili söylemişsiniz. Bu da tam benim çalışma alanım değil Sayın Vekilim ama ben daha önce bununla alakalı bir yazı hazırlamıştım bir ulusal gazetemize, benden istemişlerdi. Genel olarak bakıldığında ilk nesil göçmenler daha çok geldikleri yerdeki problemlerden kaynaklı olarak bulundukları yere daha hızlı adapte olmaya çalışıyorlar; "Aman bir şeye dikkat edelim, problem olmasın, işte aman dikkatli olalım, işte kurallara uyalım." diyorlar, çocuklarına da çok dikkat ediyorlar ve çocuklarını daha çok takip edebiliyorlar ama ikinci nesle birazcık daha dikkat etmek gerekiyor Sayın Vekilim. İkinci neslimiz birazcık daha belki özellikle ötekileştirmeler çok yaşandığında -hani orada bir sosyal alandan bahsetmiştim ya- bu dışlamalar maalesef ona da sebebiyet veriyor. Aslında ben orada "dışlama" kelimesini yanlış kullandım, o anlamda çok teşekkür ederim tespitiniz için. Aslında bir manevi yatırım var biliyorsunuz bizim yazılı olmayan kurallarımızda; ayıplamak gibi, kınamak gibi aslında anlatmak istediğim oydu ama yanlış söyledim. Tabii, bu olumsuz manada dışlamaya da dönüşebiliyor çocuklar da bu tarz şeyleri yaşadıklarında.

O yozlaşma kısmına geleceğim. Şimdi, benim çalıştığım yeni bir teori daha var sayın vekilim "paralel toplum" diye bir şey; bu da şöyle bir şey: Antisozyal alan içerisinde ama farkında değil, kendini sosyal sananlar yani sosyal şeyler içerisinde ve hatta şöyle bir şey var: Sosyal alanda yeteri kadar beslenemediği için, anneyi babayı göremiyor -burada anne konusuna geleceğim- işte, okulla yeteri kadar etkileşimi yok, dışarıyla etkileşimi yok; kendi antisozyal alanı içerisinde, özellikle sosyal medyayla birlikte başlayan ve oyun kültürüyle birlikte başlayan -gençlerde gördüğümüz şey bu- zamanla, orada, ihtiyaçlarını karşılayabileceği aynı anne baba gibi kurumlar oluşmaya başlıyor. Aslında antisozyal alan içerisinde ama "Ben sosyalim." diyor, aslında sosyal değil; mesela Japonya'da şu an, böyle, yaklaşık 1 milyon civarında insan olduğu söyleniyor Sayın Başkanım. Tamamen belli bir odanın içerisinde kapalı, orada yiyip içiyor, sadece bilgisayar ekranı içerisinde, hayatı böyle geçiyor; bu, aslında bizim beşerî yapımıza uygun olan bir şey değil. Bunun şöyle bir problemi var: Bu çok rahat bir anda bir suça dönüşme ihtimalini arttırabiliyor. Yani kişiyi biz ne kadar sosyal alan içerisinde tutabilirsek... Onun için mentor örneğini vermemin sebebi oydu çünkü Yaşam Koçları Projesi'nde deneyimlediğimiz bir konuydu. Bir kişi, içten gelerek "Ya, bu iş benim işim, bu çocuk bizim çocuğumuz." diyerek üzerine gittiğinde, takip ettiğinde, karşıdaki çocuk çok sıkıntılı çocuk da olsa bir yakınlık gördüğünde onunla bir bağ oluşmaya başlıyor. Zaten bizim problemimiz o, aslında sosyalizasyonda istediğimiz de odur yani aileyle ne kadar bağ olursa, okulla ne kadar bağ olursa... Mesela, ben sizi seviyorum diyelim Sayın Vekilim; vekilime ayıp olmasın diye davranışlarıma daha çok dikkat ediyorum. İşte bu, çocuklar için de böyle "Annem kızar, üzülür, üzülmesin." Biz bu bağı ne kadar sağlayabilirsek... Toplumla bağ sağlamak konusunda özellikle hani muhtarları falan katmamızın sebebi de buydu yani söylememin sebebi de buydu. Tabii, teorik olarak bunları güzel söylüyoruz, dediğiniz gibi kâğıda güzel koyuyoruz ama yapabilir miyiz? Belki de yapılabilir.

Yine, ayrılanları söylemiş oldum. "Evde anne baba rol model, baba katılımı nasıl?" Haklısınız Sayın Vekilim, baba katılımında şey var. Aslında benim burada kastetmek istediğim ebeveynlerimiz ama şu var: Gerçekten benim aslında sunumda uzun olmasın diye koymadığım ama materyal içerisinde koyduğum bir örnek var. Adana'da çalışırken işte bir teyzeyi gördük, çocukları çok iyi yerlere gelmiş çok kriminolojik bir ortamda yetiştirdiği hâlde, dedik ki bu çocuklar böyleyken sizin çocuklarınız niye böyle? Teyzenin söylediği şey şu: "Ben çocuklarımı takip ettim, onlara sürekli manevi eğitimlerini verdim, ondan sonra akrabalık ilişkilerine çok dikkat ettim; her zaman da ne yaptıklarını yani nasıl gidiyorlar, ne yapıyorlar, arkadaşlarını bir takip ettim ve çocuklarım çok güzel yerlere geldi." Ben bir de cinayet büro amirliği yaparken sayın vekilim, bir vakaya geldim, bir çocuğu vurdular, bir kurşunlama olayı oldu -şehrin ismini vermeyeyim- vurdular, biz gittik, çocukla görüştük, çocuk bizle konuşmak istemedi. Birden bir kadın geldi "Çekilin, ben oğlumla konuşacağım." falan, annesi galiba Sayın Vekilim, dedi ki: "Kimmiş bunu yapanlar, benim oğluma nasıl yapar, benim oğlum bunun intikamını alacak." İşte bayağı böyle şey yapmaya başladı. Biz de kadınla konuşmak istedik, dedik ki bakın, hanımefendi, çocuk şu an yaralı yani üzerine gitmeyin, lütfen, bu daha da ciddi şeye sebebiyet verebilir. Dedi ki: "Siz karışamazsınız, sizi ilgilendirmez, o benim oğlum, bilmem ne." falan dedi. Maalesef, iki hafta sonra o çocuğun yine bir kavgada bu sefer vurularak öldüğünü duydum ben. Annenin bu yaklaşımı 2 tane anne rolü, modeli. Yani kronolojik bir ortamda yetişmeyen çocuk ama neticesi cinayetle sonuçlanıyor. Yani anneyi söylememin sebebi buydu sayın vekilim yoksa annenin merhameti, annenin yaklaşımı, annenin bakışı, annenin gözetimi -hepimiz bir annenin evladı olarak geliyoruz-bir baba o kadar belki olmayabiliyor ama tabii ki babalar da bu işin içerisinde olması gerekiyor. Babalarla ilgili çalışmalar var mı? Aile Sosyal Hizmetler Bakanlığının bazı programlarında, babalarla ilgili, özellikle şu günlerde şiddet uygulayan babalarla ilgili çalışmalar olduğunu duydum ama tabii ki bu boyutta çalışmaları maalesef duymadım ama olması gerektiğini düşünüyorum; o konuda haklısınız, ben onu ebeveyn olarak düzeltceğim; teşekkür ederim bu tavsiyeniz için.

"Merkezler ne kadar aktif?" diye sordu Sayın Vekilimiz. Çok haklısınız, "suç araştırma" ismi çok afili, böyle, Türkiye'de yani merkez olarak birkaç yerde var Sayın Vekilim ama daha çok enstitü olarak Adli Bilimler Enstitüsü -işte, Esra Hocam da burada- Polis Akademisinde, Jandarma okullarında, işte Karadeniz Teknik Üniversitesinde -ben de İstanbul Üniversitesi Adil Bilimler Enstitüsünden

mezunum, doktoram oradan- o tarz çalışmalar var ama bizim daha tam olarak istenen seviyeye gelmedi Sayın Vekilim, daha aktif çalışmalar yapamıyoruz çünkü belli, kendine özgü bir müstakil bütçeleri yok, araştırma ekiplerimiz yok. O anlamda, böyle aktif olarak "Şöyle bir çalışma yaptık, şöyle bir şey yaptık." maalesef söyleyemiyorum.

Özellikle, bir de "Bilimsel yayınlarda niye bizde meta analizler falan yok?" diye sordunuz. Bir de şundan kaynaklanıyor: Çocuk suçluluğu konusu diğer alanların çok ilgisini çekiyor Sayın Vekilim. Mesela, sosyal hizmet de çalışıyor, psikoloji alanı da çalışıyor; bakıyorum, kamu yönetiminden, siyaset biliminden, ilahiyattan çalışmalar var ama seçilen değişkenler ile toplanan veriler birbiriyle uyumlu olmadığı için meta analizine uygun olmuyor Sayın Vekilim, sıkıntımız bu. Adli Tıp da yapıyor mesela. Belli bir bölgede yapılan, 100 kişide, 200 kişideki bir profili görebiliyoruz ama ona bakarak "Genel anlamda Türkiye'de şöyle bir profil vardır." diyemiyoruz. O anlamda, araştırma merkezindeki bu kısmı önermemin sebebi buydu Sayın Vekilim, yani genel bir tarama yaparak belki de Türkiye'deki genel bir profili oluşturabiliriz, oluşturmamız gerekir diye söylememin sebebi buydu.

"Mentör kim olacak?" dediniz. Tabii ki dediğiniz gibi kolay bir şey değil ama bunu söyleme sebebimiz şu: Gerçekten çok önemli bir problem bu ve bir problemi biz gerçekten artık toplumla paylaşmak zorundayız Sayın Vekilim yani "mentör"den kastım bu. Elimde imkân olsa kahveleri gezelim, derim ki "Ne olur, gelin, etrafı gezin." Yani sosyal kontrol anlamında. Tabii bunlar eğitimle olacak şeyler, eğitim vererek olacak, rastgele olacak şeyler değil. Çünkü bazı insanlar bunları kötüye de kullanabiliyorlar, bunları istismar da edebiliyorlar, amenna, onu bu tarafa koyuyorum ama ne kadar fazla göz artarsa, insanlar ne kadar birbirlerini kontrol ederse -çünkü mahalle kültüründe biz de yetiştik- insanlarda şu oluşmaya başlıyor: Utanmak denilen şey oluşuyor. Yani "Ben yapmamayım, daha dikkatli olayım." Mesela, İstanbul'da bir semtimiz var, hani, ismini vermek istemem, çok devasa binalar var. Oradaki sosyal kontrol sıfır Sayın Vekilim. Niye? Çünkü üst kat, alt katı tanımıyor ama Türkiye'de bazı geçeköndü semtleri... İşte ben Kiremithane diyorum; çok böyle estetik yerler değil, çok çarpık olan yerler ama şöyle bir özelliği var Sayın Vekilim oranın: Kapıdan çıktığınızda karşıdaki kapıyı görebiliyorsunuz, mesela birkaç gün açılmadıysa gidip orada hemen soruyorlar "Ya, komşu, kaç gündür sesiniz çıkmıyor." Bu, orada bir sosyal kontrol oluşturuyor yani oraya yabancı biri geldiğinde, Sayın Vekilim, işte "Ya burada, hani, kime geldiniz?" falan diye sorduğunda, o kişinin eğer bir art niyeti varsa, olumsuz bir durum varsa onu engelleyebiliyor. O anlamda mentörler de açıkçası, benim, aslında çok fazla savunduğum bir konuydu. Çok teşekkür ederim Sayın Vekilim, biz bunları bazı yerlerde anlatıyoruz ama bize sormuyorlar bunu. Mesela, siz de söylediniz ya Sayın Başkanım, "Ya bu 'suça sürüklenen' sen bu tanıımı yaptın ama niye yapıyorsun bu tanıımı?" Bana şu ana kadar bunu soran olmadı yani. Bunu yazıyoruz, bunun kitabını yazıyoruz. Öğrencilerimizden de bu sorular gelmiyor, çok üzücü bir durum tabii ki.

Şimdi özellikle çok fazla sosyal hizmet mezunu ve psikoloji mezunları var. Biz bu mezunlarımızı kullanabiliriz Sayın Vekilim. Aslında bir vakıflaşma şeklinde olsa SYDV gibi. Hani SYDV'de de var ya, mesela ben yardımcı olmak istiyorum, oraya gidip yardım yapabiliyorum resmî olarak. Aynı bunun gibi bir sosyalizasyon vakfı olsa Sayın Vekilim ve oralara insanlar... Ben maaşımdan katkı yapmaya razıyım oraya yani. Biz buralara, bu çocukları, bu gençleri alıp "Ya, seni biz mentör olarak atamak istiyoruz. Sana da şu kadar para -hatta çok iyi bir para verip- yeter ki senden ricamız şu: Bu çocuk madde bağımlılığından kurtulsun yani. Bunun arkasında ol." Belli bir, tabii ki böyle şey değil, sürekli yanında olması falan değil, bunun belli bir psikoterapik yaklaşımıyla olacak şekilde yapılabilir diye düşünüyorum Sayın Vekilim. Oranları da aslında az önce koordinatörümüz de verdi, çok fazla oranlar değil aslında yani şehirlerdeki belki uğraşacağımız çocuk sayısı 100-200. Yapabiliriz bunu yani o anlamda mentörü sunmamın sebebi oydu, bir fikrî perspektif oluşturmaktı amacım. Ama size katılıyorum, tabii ki kâğıt üzerinde güzel kurguluyoruz ama ne kadar pratiğe sokabiliriz?

Yine, Sayın Vekilim, son olarak...

EROL KELEŞ (Elâzığ) - Burada bir şey söyleyebilir miyim?

SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ SOSYAL HİZMET BÖLÜMÜ BAŞKANI PROF. DR. MİRAC BURAK GÖNÜLTAŞ - Buyurun, buyurun efendim.

EROL KELEŞ (Elâzığ) - Çok özür dilerim Hocam, sözünüzü kesmiş oldum, kusura bakmayın.

SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ SOSYAL HİZMET BÖLÜMÜ BAŞKANI PROF. DR. MİRAC BURAK GÖNÜLTAŞ - Yok, estağfurullah.

EROL KELEŞ (Elâzığ) - Ama bence kayıtlara geçmesi açısından da ben bunu burada ifade etmek istiyorum. Özellikle üniversitelerimizde suçla mücadele uygulama ve araştırma merkezlerinin sayılarının artırılması gerekiyor.

SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ SOSYAL HİZMET BÖLÜMÜ BAŞKANI PROF. DR. MİRAC BURAK GÖNÜLTAŞ - Kesinlikle.

EROL KELEŞ (Elâzığ) - Bu, bizim ülkemizin geleceği için, ailelerimizin geleceği için son derece önemli ve bu konuyla ilgili bilimsel araştırmalar yapıp, bunların sonucuna göre de yeni bir model oluşturulup ülkeyi bu şekilde, bu modelle yürütmek gerektiğini düşünüyorum.

Ben ilk kez duyuyorum mesela böyle bir araştırma merkezinin bir üniversitede, Cumhuriyet Üniversitesinde olduğunu; ilk kez duyuyorum, bir akademisyen olarak bunu ilk kez duyuyorum. Bu, belki benim bir...

SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ SOSYAL HİZMET BÖLÜMÜ BAŞKANI PROF. DR. MİRAC BURAK GÖNÜLTAŞ - Estağfurullah.

Sayın Vekilim, biraz şeyden de kaynaklanıyor, kriminoloji alanında çok fazla yetişen olmadı. Mesela, Esra Hocam burada, o adli psikolog aynı zamanda. Onun gibi Türkiye'de 5-6 kişi falan, çok fazla akademisyen de yok. Bu merkezler biraz da ondan kaynaklanıyor, evet.

EROL KELEŞ (Elâzığ) - Dolayısıyla, bu araştırma merkezlerinin sayısını artırmak lazım, bu konuda akademik çalışmaları artırıp bir sonuç üretme konusunda da bence son derece kıymetli olur bir merkez.

SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ SOSYAL HİZMET BÖLÜMÜ BAŞKANI PROF. DR. MİRAC BURAK GÖNÜLTAŞ - Anladım Sayın Vekilim.

Son olarak da Başkanım, sorunuzla alakalı olarak yeni tanımda "suça sürüklenen"den farkı şu: Aslında orada da belirtmeye çalıştım ama hızlı geçtim galiba, o göstermiş olduğum şekilde de vardı. "Suça sürüklenen" tanıımı daha çok ceza adalet sistemi

içerisine girmiş olan, artık o kapıdan girmiş, kriminal kapıdan girmiş, o kısmı tanımlayan, oradaki çocuğu tanımlayan bir tanım. Doğal olarak, o tanıma baktığımızda o psikososyal boyutu tam olarak göremiyoruz Sayın Vekilim, ondan dolayı bu yeni tanım yapma gerekliliğinin doğduğunu önermek istemişim. Dediğiniz gibi "suça sürüklenen" aslında güzel bir ifade, önemli bir ifade, çocuğu birazcık daha, burada, doğrudan doğruya sorumlu hâle getirmiyor, aslında bulunduğu sosyalizasyon problemlerinden kasıtlı olarak oluyor. Aslında, Türk Ceza Kanunu'nda bakım, gözetim yükümlülüğünü, disiplin yetkisini kötüye kullanmak gibi suçlar var ama doğrudan doğruya anne babanın hani bir hatasından kaynaklı, yapmadığından... Buradaki problem şu...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Hocam, bir şey sorabilir miyim tam bu konuyla ilgili olduğu için.

Peki, bu, suça sürüklenen çocuk tanımı yani çocuğu böyle, tamamen dediğim gibi suçtan ari bir noktaya koyuyor, o hani itildiğini... Evet, bunun da tabii ki birçok nedenini tartışıyoruz fakat her suç tipi için bu geçerli midir? Yani bazen çok korkunç bir cinayet işliyor bir çocuk -daha önce de örneğini verdim- o da "suça sürüklenen çocuk" tanımına girer mi? Yani hiçbir neden yokken planlayarak sınıf arkadaşını öldürüp ormanda gömen bir örnek var Amerika'da, 14 yaşında. Yani, hepsi, bu psikopatolojisi çok yüksek çocuklar da bu tanımın çerçevesinde olmalı mı yoksa böyle ne bileyim, planlayarak çok gaddarca kasti bir cinayet işlemiş çocuk için başka bir tanım olabilmeli mi, bunu soruyorum aslında.

SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ SOSYAL HİZMET BÖLÜMÜ BAŞKANI PROF. DR. MİRAC BURAK GÖNÜLTAŞ - Olabilir, evet, Sayın Vekilim, çok haklısınız. Sayın Vekilim, bizim Türk Ceza Yasası'na göre yani ceza adalet sistemi, malumunuz, teknik olarak bakıyor ve teknik olarak şey yapıyor. 12-18 yaş her çocuğu, işlediği suça bakmaksızın eğer bir suça karışmışsa "suça sürüklenen" olarak değerlendiriyor, teknik olarak böyle. Ama akademik olarak veya toplumsal boyutuyla, sosyal boyutuyla baktığımızda sizin dediğiniz gibi aslında tam manasıyla çünkü 12-13 yaşına gelmiş olan bir çocuğun entelektüel olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin olduğunu artık hemen hemen kabul ediyoruz. Ama özellikle ergenlikle birlikte, malumunuz, belli hormonal değişiklikler, fizyolojik değişiklikler, psikolojik değişiklikler, kimlik, kişilik arayışı oluyor. Bazı davranışları tutmakta zorlanıyor çocuklar yani bazıları öfkesini daha sert yaşıyor, sevincini daha sert yaşıyor, ekstrem yaşıyor. Ondan dolayı, bunun farkında olduğu için ceza adalet sistemi de ceza hukuku da -ceza hukuku özellikle felsefesinde de aynı durum söz konusu- bunların o durumunu fark ederek, onun bir dezavantajlı durum oluşturduğunu düşünerek ondan dolayı bir düşüklüğe gidiyor aslında. Ama tamamen genel bakmak, bu durumda, bazen, özel, ciddi şey yapmış olan kişilerin gözden kaçmasına sebebiyet verebiliyor diye düşünüyorum Sayın Başkanım.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Bir de ailesel ve kurumsal yaptırım ne olabilir, sürükleyene ne yapılabilir; cezai yaptırımı olan bir ülke var mı ya da biz ne yapabiliriz?

SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ SOSYAL HİZMET BÖLÜMÜ BAŞKANI PROF. DR. MİRAC BURAK GÖNÜLTAŞ - O konuda bilgim yok Sayın Vekilim, öncelikle onu söyleyeyim, ailesine şey var mı diye. Eski hukuklarda bu tarz şeyler olduğuna daha önce bir yerde rastlamıştım. Yani cinayet işleyenin anne babasına da yakınlarına da şeyler verilebiliyor.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Yani aslında şunu demek istedim: Yani elbette ki hukukta suç bireyseldir ama bir kurumun, okulun ya da işte bir ailenin bir ihmali veya işte teşviki varsa buna nasıl bir yaptırım getirilebiliriz ki suçu önleyelim, onun cevabını aramaya çalışıyorum. Bunu yapan ülkeler var mı bilmiyorum, ben de araştıracağım aslında.

SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ SOSYAL HİZMET BÖLÜMÜ BAŞKANI PROF. DR. MİRAC BURAK GÖNÜLTAŞ - Sayın Vekilim, açıkçası bu konuda benim bilgim yoktur ama dediğiniz gibi yapılabilir. İşte, buradaki şey şu: O şeyi nasıl somutlaştıracamız...

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Zor bir şey, evet.

SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ SOSYAL HİZMET BÖLÜMÜ BAŞKANI PROF. DR. MİRAC BURAK GÖNÜLTAŞ - Tahmin ediyorum, ceza adalet sistemin korkusu, çekincesi "Nasıl somutlaştıracamız?" yani "O bağı, o aradaki şeyi nasıl koruyacağız?" Tek şeyi o.

BAŞKAN MÜŞERREF PERVİN TUBA DURGUT - Çok teşekkür ediyoruz Kıymetli Hocam ve Kıymetli Türkiye Yeşilay Cemiyeti ekibi.

Zannediyorum başka söz talebi yok.

Herkese çok teşekkür ediyorum.

Gündemimizde görüşülecek başka konu olmadığı için toplantıyı kapatıyorum.

Kapanma Saati: 16.01